

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikooli ajakiri

MAI 2018, NR 5 (2471)

TARTU ÜLIKOO

UUEKS REKTORIKS VALITI TOOMAS ASSER

UUE ÕIS-I ABIL SAAB
LIHTSAMALT ÕPET
PLANEERIDA

ERIALADEÜLESES
ÕPPES ÜHENDATAKSE
TEORIA JA PRAKTIKA

«TARTU 2024» TIIM
LOODAB ÜLIKOOLOGIA
TIHEDAMAT KOOSTÖÖD

Tartu vaatab tulevikku

Viimasel ajal on *tulevik* saanud Tartus taas väga populaarseks sõnaks.

Valge laeva, helgema tuleviku ootamine on eesti kultuuri pärisosa, kuid nii võimsa keskendumisega kui paaril viimasel aastal pole tulevikust minu meelest juba ammu räägitud.

Lõuna-Eesti muretsseb endiselt selle pärast, kas ja kuhu rajatakse tselluloositehas ning kuidas see võib mõjutada meie piirkonna tulevikku.

Targa Tartu projektis osalevates majades alustatakse sel kevadel renoveerimistöid, et luua tuleviku nutilinn. Mitme kvartali planeering on heaks kiidetud. Terve Tartu pürgib jõudsalt selle poole, et saada 2024. aastal Euroopa kultuuri-pealinnaks.

Tuleviku rõhutamises on oma osa kindlasti ka Tartu Ülikooli rektori valimistel. Ülikooli uue juhi puhul on põhiküsimus see, millisena näeb üks või teine kandidaat nii märgilise tähtsusega asutuse tulevikku. Mis juhtub järgmise viie aasta jooksul? Kas saame rõõmustada parema rahastuse ja tulemuste üle või peame hoopis tundma muret õppe- ja töökohtade pärast?

On ainult inimlik, et suur osa kandidaatidele esitatud küsimustest oli ajendatud isiklikest muredest. Oma sark on ihule ikka kõige lähemal.

FOTO: LAURI KUUSOO

MERILYN MERISALU

UT peatoimetaja

Ülikooli ei saa aga juhtida era-huvidest lähtudes. Uus rektor peab arvestama kõigi ülikooli liikmete ootuste ja lootustega ning tegema otsuseid, mis peavad silmas TÜ huve tervikuna.

Vestlesin hiljuti ühe teadlasega, kes nentis, et ülikoolis on raske saavutada konsensust, aga kompromissist on kõigil osapooltel ainult kaotada. Vahel on vaja vastu võtta otsused, mille tõttu keegi kaotab, aga vähemalt keegi teine võib midagi.

Hea juht ei saa loota, et kõik on temaga alati rahul. Hea juhi kohus on valida suund, mis viib meid parimasse võimalikku tulevikku. Sellega kaasneb

paratamatult kellegi rahulolematust.

Mul on hea meel, et rektoriks sai õige inimene. Samas oleks valimiskogu otsus olnud õige ka teistsuguse tulemuse korral, sest Tartu Ülikool vajab juhti, kes hoolib ülikooli tulevikust, kaasab selle loomisesse nii töötajad kui ka üliõpilased ja usaldab eriala asjatundjaid nende töös.

Ma usun, et täpselt selline juht saab Toomas Asserist ja täpselt selline oleks olnud ka Margit Sutrop. Ülikool võib valikust igal juhul, sest lisaks uuele suurepärasele rektorile jääb meile alles suurepärase filosoofi, kellel on oma eriala tipuna veel palju panustada ülikooli ja terve Eesti tulevikku. **UT**

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Kontakt: Ülikooli 18-102, 50090 Tartu; 737 5686, 5802 8827; ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Leia meid sotsiaalmeediast aadressil www.facebook.com/universitastartuensis.

Vastutav väljaandja Kristina Kurm, **toimetaja** Merilyn

Merisalu ja Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetajad ja korrektorid** Marju Randlane ja Kristel Ress, **kaanefoto** Andres Tennus, **küljendaja** Margus Evert, **trükk** Ecoprint. Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada ainult eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensis. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. **Kolleegium:** Maaja Vadi (esimees), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

MENÜÜ	KONTAKT	SEADED
▼ Õppeaine		
▼ Õppekava		
▼ Täiendusõppeprogramm		
▼ Avaldused		16

22

32

35

41

11 KOLUMN Leedulanna sõnul on keeleõpe lõpmata seiklus

12 PERSOON Uus rektor Toomas Asser ütleb väheste sõnadega palju ja teeb veel rohkem

16 AKTUAALNE Sügiseks valmib uus, varasemast kasutajasõbralikum õppeinfosüsteem

19 AKTUAALNE Ülikoolis peaksid teadus ja selle rakendamine käima käsikäes

22 INTERVJU Sotsiaalteadlane Wolfgang Wagner räägib stereotüüpideist

26 AKTUAALNE Demopäeval saab müüa ettevõtetele ideid

28 AKTUAALNE Eesti teaduskeelt tuleb arendada keskselt

32 TUDENGID Noorte hing mässab teaduse rahastamise pärast

35 TEADUS Sander Ratso uudse tehnoloogia abil saab vesinikautod taskukohasemaks muuta

38 ETTEVÕTLUS Pissialarmiga tehakse hooldajate elu lihtsamaks

41 REISIKIRI Kui saad hakkama New Yorgis, saad hakkama igal pool

44 ESSEE Berk Vaher ülikoolita ei saa Tartu Euroopa kultuuripealinnaks

46 Kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused ja juubel

51 KEELENURK Miljon+ töörühma liikmed muugivad lahti lühendi MOOC

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 1. juunil 2018

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu Ülikooli ajakiri

«Kaleidoskoop» ootab osalejaid

18. mail peetakse kümnes Lõuna-Eesti suurim noorte äri- ja projektiideede võistlus «Kaleidoskoop», kuhu oodatakse osalema kõiki ettevõtlikke noori.

«Kaleidoskoop» on programmi «STARTER Basic» ja «EstLat Accelerate» ametlik lõpuüritus. Võistlusel on oodatud osalema ka teised ettevõtlushuvilised meeskonnad nii Tartu Ülikoolist kui ka mujalt Eestist. Vähemalt pooled võistkonna liikmed peavad olema üliõpilased või kutse-, rakendus- või üldhariduskooli õpilased.

Iga meeskond peab konkursil oma ideed esitlema kolme minuti jooksul kas eesti või inglise

keeles. Esitluse käigus tuleks kirjeldada probleemi ja sellele pakutavat lahendust, hinnata turupotentsiaali ning anda ülevaade konkurentidest, ärimudelitest ja tiimiliikmete oskustest.

Kell 13 algavas võistluse esimeses voorus valitakse välja kümme parimat meeskonda, kes tutvustavad oma ideed samal päeval finaalis. Siis tuleb lisaks viie minuti jooksul vastata ettevõtjatest ja idufirmade mentoritest žürii küsimustele oma äriidee kohta.

Parimate võistkondade vahel lähevad jagamisele ettevõtluskonverentside «Latitude59» ja «STARTUp Day» piletid ning võimalus esitleda oma ideed üli-

õpilaste iduettevõtlusprogrammi «Enterprise Challenge» finaalis, mille korraldab Euroopa suurim ettevõtlusharidusprogrammide pakkuja JA Europe juunis Riias.

Paljud eelmistel aastatel silma paistnud tudengitiimid jätkavad ettevõtlikult. Näiteks 2017. aasta sügissemestri parima meeskonna Decomer Technology vees lahustuvad meekapslid pääsesid tänava telesaates «Ajujaht» seitsme parima idee sekka.

Kevadsemestril peetakse ettevõtlusideede võistlus värskelt renoveeritud TÜ raamatukogus. Võistlusele saab end kirja panna TÜ Ideelabori kodulehel kuni 16. mai südaööni. ●

Kriitiline lugemine poliitiliste afektide ajastul

INAUGURATSIOON

TÜ anglistika professor Raili Marling
14. mail kell 16.15
TÜ peahoone aulad

Me elame afektide ajastul. Viha, hirm ja nõrdimus on poliitiliste kampaaniate võtmehendid. Ühismeedias pulbitsevad erinevad tugevad emotsioonid. Sotsiaal- ja humanitaarteaduslikes ajakirjades on olnud «afekt» üks viimase kümne aasta moesõnu.

Ingliseelses kirjandusteaduses käivates vaidlustes lugemise olemuse ja funktsiooni üle on afektidele keskendumine tähendanud selja keeramist «krrritikale» (ingl. *critique*), nagu seda irooniliselt nimetab raamatu «The Limits of Critique» autor, Virginia Ülikooli professor Rita Felski.

On kuulda üleskutseid asendada kirjanduse uurimises kriitilisel teoorial põhinev lähenemine empaatilise lugemisega. Samas aga seisame silmitsi kliimamuutuse, üleilmastumise, populismi tõusulaine ja teiste kriisi ilmingutega. Seega on praeguses ühiskondlik-kultuurilises olukorras vaja teravdatud kriitilist teadlikkust.

Kuidas sellistes tingimustes lugeda nii, et me kõnetaksime ennast ümbritsevat ühiskondlikku reaalsust? Loeng tõukub feministlikest afektiteooriatest, et küsida, kuidas saame kriitikajärgse ajastu kirjandus- ja

RAILI MARLING

FOTO: ANDRES TENNIS

kultuuriuurijatena ühiskondlikes aruteludes kaasa rääkida.

Raili Marling on omandanud Tartu Ülikoolis inglise keele ja kirjanduse alal doktorikraadi 2006. aastal. Ta on Tartu Ülikoolis töötanud assistendi, lektori ja dotsendina. Lisaks on ta olnud külalislektor Canterbury Ülikoolis Uus-Meremaal ja saanud Fulbrighti stipendiumi teadustööks USA-s.

Ta huvitub eelkõige soo ja võimu kujutamisest avalikus diskursuses, kirjanduses ja populaarkultuuris. Praegu on tema uurimistöö keskendunud mehelikkuse poliitikale, sooprobleemidele postsotsialistlikus kontekstis, sooküsimuste ja neoliberalismi ristumisele ning afektide poliitilisele küljele.

Ta on üks kogumiku «Gender Equality in a Global Perspective» toimetajatest ja esimese eestikeelse soouuringute õpiku toimetaja. Lisaks on ta rahvusvahelise eelretsenseeritava ajakirja «Aspasia: International Yearbook of Central, Eastern and Southeastern European Women's and Gender History» vastutav toimetaja. ●

Tuleviku võti

9. mail korraldatakse Eesti Rahva Muuseumis visioonipäev «Tulevikku põgenemise tuba», kuhu tulevad kokku Lõuna-Eesti kultuuri- ja haridustegelased, et rääkida Tartu linna ja piirkonna tulevikust.

Muu hulgas käsitletakse konverentsil seda, milliseks kujuneb Tartu, Lõuna-Eesti, Euroopa ja kogu maailm meie eluajal ja tulevaste põlvete jaoks. Samuti püütakse leida vastus küsimusele, mis aitab Tartu ja Euroopal ellu jääda 21. sajandil.

Üritusel esinevad teiste seas Tartu Ülikooli arendusprorektor Erik Puura ja üliõpilasesinduse esimees Allan Akšim. Suurem osa aruteludest on eesti keeles, kuid publikule pakutakse ka ingliskeelset sünkroontõlget.

Visioonipäeval antakse oma panus Tartu kandidatuuriraamatu koostamisse, et esitada see sügisel hindamiseks rahvusvahelisele žüriile. Samuti tehakse kokkuvõtte algatatud kunsti- ja kultuuriprojektide ideekorjest ning nende põhjal valmivast Tartu 2024 kultuuriprogrammist.

«Tulevikku põgenemise tuba» toimub Eesti Rahva Muuseumis 250 istekohaga Jakob Hurda saalis. Üritus on tasuta, aga osavõtjatel palutakse enne registreeruda. Rohkem teavet leiab kodulehelt Tartu2024.ee. ●

ÜLIÕPILASTE LAULU- JA TANTSUFESTIVAL GAUDEAMUS

22.–24. JUUNI • TARTU
gaudeamus.ee

• **VAATEMÄNG TULE JA MUUSIKAGA**
22.06 kell 23 Emajõe, Atlantise ees, TASUTA

• **TANTSUETENDUS JAANIÕÕ MÜSTEERIUM**
23.06 kell 22, Tartu Tamme staadionil

• **LAULUPIDU JAANIPÄEVA LAULUD**
24.06 kell 16 Tartu lauluväljakul

GAUDEAMUS 2018

PILETID MÜÜGIL PILETILEVIS!

Partners: Postimees, ERR, Tartu Postimees, and others.

Ülikool ootab tudengivarje ja varjutatavaid tudengeid

Tartu Ülikool on alates 2009. aastast pakkunud kooliõpilastele võimalust tudengivarjuna huvipakkuva bakalaureuseõppe erialaga tutvuda. Sellest semestrist oodatakse varje ka magistriõppe üliõpilastele.

Turunduse peaspetsialisti Karin Kustavuse sõnul on tudengivarjude toomine magistriõppesse oluline samm, mis aitab kaasa TÜ vilistlaste edukale tulevikule.

«Magistrikraad annab tööturul teiste ees väga suure eelise. See-tõttu tahame nii enda kui ka teiste ülikoolide bakalaureuseüliõpilastele pakkuda võimalust oma kitsam erialavalik hoolega läbi mõelda. Tudengivarju projekt sobib selleks väga hästi, sest annab noortele parema arusaama valitava eriala iseloomust ja magistriõppe eripäradest,» rääkis Kustavus.

Tudengivari on nagu töövari, erinevus seisneb selles, et varju-na ei saadeta mitte töötajat, vaid

TUDENGIVARI SAAB END HUVITAVAST ÕPPEKAVAST JA ÜLIÕPILASELUST SELGEMA PILDI NING TEKKIVATELE KÜSIMUSTELE VASTUSED.

üliõpilast. Koos valitakse välja sobiv päev, mille jooksul saab tulevane sisseastuja ettekujutuse, kuidas näeb välja õppetöö valitud erialal ja tudengielu Tartu Ülikoolis. Varjuks võib tulla mitme eriala üliõpilaste juurde ja teha seda mitu korda, et olla oma valikus kindel.

Tudengivarjuks soovijate arv on aastatega kasvanud. Sel semestril on avalduse teinud juba 400 tudengivarju. Eelmisel õppeaastal külastas Tartu Ülikooli 687 tudengivarju. Tutvuda soovitakse kõige rohkem arstiteaduse, psühholoogia ja õigusteaduse õppekavaga.

Statistikud avavad nõustamiskeskuse

Loodus- ja täppiseaduste valdkonnas alustas matemaatika ja statistika instituudi juures tööd statistilise nõustamise keskus.

Keskus pakub doktorantidele ja ülikooli akadeemilistele töötajatele statistilisi konsultatsioone, et aidata ülikoolis teadustöö kvaliteeti paremale tasemele tõsta. Tulevikus plaanitakse lisaks nõustamisele osaleda teiste instituutidega ühistes teadusprojektides ja korraldada erinevatele sihtrühmadele statistikakoolitusi.

Matemaatilise statistika vanemteaduri Kristi Kuljuse sõnul pöörduakse statistikute poole tihti alles siis, kui andmed on juba kogutud. Ideaalne oleks, kui seda tehtaks juba uurimuse kavandamisel.

«Nii saaksime juba enne andmete kogumist valida uurimisküsimustele vastamiseks

sobiva disaini ning aidata läbi mõelda andmete analüüsiks ja modelleerimiseks sobivaim meetod,» ütles Kuljus.

Kui kaasata nõustamiskeskus enne uurimistöö algust, saavad asjatundjad aidata lahendada veel palju muid probleeme, mis võivad tekkida erinevates andmeanalüüsi etappides.

Keskuses hakkavad konsultantidena tööle matemaatika ja statistika instituudi statistikud, kellel on väga erinevatel teadus- ja elualadel suured nõustamiskogemused. Abi saamiseks tuleb saata oma probleemi ja andmete kirjeldus nõustamiskeskuse aadressile snk@ut.ee.

Keskus luuakse TÜ loodus- ja täppiseaduste valdkonna toetusel. Rohkem teavet nõustamiskeskuse kohta leiab kodulehelt www.snk.ut.ee. ●

Tõlketeaduse vahepealsus

INAUGURATSIOON

TÜ tõlkeõpetuse professor Luc van Doorslaer 16. mail kell 16.15 TÜ peahoone aulas (loeng on inglise keeles)

Tõlkijat peetakse küll suhteliselt nähtamatuks, aga tema vahepealsest positsioonist ollakse üldiselt siiski teadlik. Tõlkija on vahendaja, kelle tegevuse tuum on piiride ületamine, et vajaduse

korral jääda pidama kultuuride ja keelte kokkupuutealal.

Just selle pärast ongi tõlkija ja tõlkimine humanitaaria valdkonnas tänapäevased ja paeluvad uurimisobjektid, eriti kuna vahepealsusest on praeguseks saanud väga populaarne kujund. Ammugi on möödas ajad, mil tõlkimist peeti pelgalt keeleliseks toiminguks. Tõlkija tegutseb oma vahekultuuris, kus iga ülekanne

LUC VAN DOORSLAER

tuleb mitu korda läbi arutada, ümber paigutada ja uuesti vahendada.

Loengus uuritakse süvitsi seda, millisel määral leiab tõlkimise tänapäevast kajastamist (või saab kajastuda) sellise (inter)distsipliini nagu tõlketeadus institutsionaliseerumises.

Igal teadusharul on oma traditsioonid ja meetodid. Kuigi interdistsiplinaarset lähenemist propageeritakse laialt, satub see samas vastuollu olemasoleva süsteemi, kategooriate ja

spetsialiseerumisega. Kas akadeemilistes ringkondades võiks ebamäärasust ja vahepealsust pidada teadusharu identiteedi arendamise seisukohast vaadates pigem eeliseks või koormaks?

Luc van Doorslaer on töötanud Duisburgi Ülikoolis Saksamaal ning Antwerpeni Ülikoolis ja KU Leuvenis Belgias. Ta on KU Leuveni Tõlkeuuringu Keskuse (CETRA) direktor.

2018. aastal oli ta Hongkongi Lingnani Ülikoolis külalisteadlane. Ta teeb teadurina koostööd

Lõuna-Aafrika Vabariigi Stellenboschi Ülikooliga. 2016. aastast saadik on ta Euroopa Tõlkeuuringu (EST) asepresident.

Tema põhilised uurimisvaldkonnad on ajakirjandus ja tõlkimine, ideoloogia ja tõlkimine, imagoloogia ja tõlkimine ning tõlketeaduse institutsionaliseerumine.

Luc van Doorslaeri tööd Tartus toetatakse Tartu Ülikooli ASTRA projektist PER ASPERA, mida rahastab Euroopa Regioonarengu Fond. ●

Uus valikmoodul

Ajaloo magistriõppes avatakse uus mäluasutuste valikmoodul. Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna ajaloo magistriõppekava mäluasutuste valikmoodul on mõeldud kõigi valdkondade üliõpilastele, kes tunnevad huvi töö vastu mäluasutuses, näiteks muuseumis, arhiivis või raamatukogus.

Uue valikmooduliga antakse lühike ülevaade pea kõigest, mis toimub mäluasutuses: kuidas sinna satuvad erinevad esemed ja dokumendid, kuidas valitakse välja, mida säilitada, kuidas leitakse üles vajalikud esemed ja dokumendid, kuidas sünnivad näitused ja üritused ning kuidas jagatakse asutuses talletatud teadmisi.

Tudengitele pakutakse mäluasutuste tööd üldiselt tutvustavaid ja praktilisi kursuseid nagu «Arhiivi- ja muuseumipedagoogika» ning «Mäluasutuste infosüsteemid».

Mäluasutuste moodul kuulub küll ajaloo magistriõppekavasse, aga mooduli ainetele saavad registreeruda kõigi valdkondade eri õppeastmete üliõpilased. Mooduli võib läbida tervikuna (12 EAP) või valida sellest üksikuid aineid.

Eestis ainulaadne moodul loodi koostöös muuseumide ja Rahvusarhiiviga. Ainete õpetamisel osalevad praktikud mitmest mäluasutusest. Registreerimine algab 15. mail. ●

Loeng moodsa maailma asustamisest

INAUGURATSIOON

TÜ romanistika professor Sara Bédard-Goulet 29. mail kell 16.15 TÜ peahoone aulas (loeng on inglise keeles)

Ajal, mil kujutuspildid globaalsest külast on tegelikkuses asendunud üleilmastunud maailmaga ja mil oleme jõudnud keskkonnohoiatustest ökoloogiliste katastroofideni, saame viimaks aru, et meie planeet ei ole lõputu.

Selle asustamise seaduspärad on muutunud, mis avaldub näiteks inimeste mobiilsuse kasvus ning inimeste ja nende elupaiga vahelise suhte kohta esitatavates küsimustes (sh transhumanismi vallas).

Kirjandusteostes pakutakse sissevaadet asustusprotsessidesse, lähtudes sellest, et igasugune «ruumipraktika» on võimalik ainult tänu representeerimisele ja kujutlusvõimele.

Objektiivset ruumi kui sellist ei ole olemas, kuigi modernismiajastul on püütud seda tekitada.

Kaasaegse Prantsuse kirjaniku Jean Echenozzi (snd 1947) romaanid, mida ta ise käsitleb «geograafilistena», aitavad eriti hästi mõtiskleda asustuse ja selle tänapäevase tähenduse üle.

Inauguratsiooniloengus «Moodsa maailma asustamine: Jean Echenozzi romaanid» esitatakse romaani «Nous trois» («Meie kolm») (1992) kirjanduslik analüüs, et näidata, mis juhtub ruumi ja kohtade

SARA BÉDARD-GOULET

FOTO: ANDRES TENNIS

asustamisega siis, kui Maa ise sekkub armukolmnurka.

Professor Sara Bédard-Goulet sai doktorikraadi prantsuskeelse kirjanduse alal Prantsusmaal Toulouse'i Ülikoolis 2012. aastal. Ta jätkas seal teadustööd ning sai 2015. aastal Kanada Sotsiaalteaduste ja Humanitaaria Teadusnõukogult (SSHRC) järel doktorantuuri grandit.

Ta töötas kaks aastat Québeci Ülikoolis Montréalisis (UQAM) ja tegeles projektiga, mis käsitles kaasaegset asustust Echenozzi romaanides. 2016. aastal sai ta SSHRC-lt veel ühe grandit ja juhtis kuni selle kevadeni teadusprojekti, mille pealkiri oli «Kaasaegsed kehad ja elamise ruum».

Kuni Tartu Ülikooli ASTRA professoriks valimiseni osales ta UQAM-is järel doktorantuuri ajal projektis, milles analüüsiti kirjanduse ja kino vahelist performatiivset suhet.

Romanistika professori Bédard-Goulet' tööd Tartus toetatakse Tartu Ülikooli ASTRA projektist PER ASPERA, mida rahastab Euroopa Regionaalarengu Fond. ●

Sügisest laieneb ettevõtlusõpe

Alates sügissemestri algusest on kõigil Tartu Ülikooli üliõpilastel võimalus õppida ettevõtlust lisaerialana.

Aprilli lõpus kiitis TÜ senat heaks õppekava statuudi muutuse, mille järgi peavad kõik esimese ja teise õppeastme õppekavad sisaldama ettevõtlusaineid. Need on õppeained, millega saavutatakse ettevõtlusega otseselt seotud õpiväljundid ning antakse üliõpilastele ülevaade ettevõtjast, ettevõtlikkusest ning ettevõttest, selle toimimisest ja majandustegevuse erinevatest külgedest.

Ettevõtlusõppe maht ei ole kindlaks määratud, kuid üliõpilane peab saama neid aineid valida oma õppekava täitmiseks.

Õppeprorektor Anneli Saro ütles, et viimase kolme aasta jooksul pole heaks kiidetud ühtegi uut õppekava, mis ei hõlmaks ettevõtlusõppe võimalust. Sügisest tuleb see lisada ka teistele õppekavadele, millel pole seda seni olnud.

Ettevõtlusõpet pakub majandusteaduskonna ettevõtluse õppetool koos ettevõtlus- ja innovatsioonikeskusega. Õppetool

hoolitseb õppe sisulise poole eest. Keskus aitab korraldada ideekorjet ja erinevaid üritusi ning toetab õpet, kaasates ettevõtjaid koostööprojektidesse.

Alates sellest sügisest on teistel peale majanduse eriala üliõpilaste võimalik valida ettevõtluse kõrvaleriala 60 EAP mahus. Ettevõtluse dotsendi Mervi Raudsaare sõnul on kõrvaleriala ettevõtluse alusmoodul (25 EAP) koostatud täiesti uut moodi.

«Moodulis ei ole õppeaineid, ainepunkte saab vastavalt idee arendamisele ja selle käigus läbitud teemadele. Ettevõtlusideed arendatakse meeskondades ja mooduli lõpuks peaksid üliõpilased olema valmis oma ideega ettevõtlusesse sukelduma,» rääkis Raudsaar.

Mooduli loomisel võeti eeskujuks Soome Jyväskylän Ülikool, kus terve magistriprogramm on moodulipõhine, ning Rootsi Chalmersi Tehnikaülikool. Sama mooduli võtab 2019. aastal kasutusele ka TÜ Narva kolledž.

Alusmoodulile järgnevad ained, mis aitavad kasvuettevõtet arendada, rahastada ja ekspordile suunata. Õpet toetavad

praktilised seminarid, individuaalne nõustamine, mida pakuvad juhendajad ja ärimentorid, ning osavõtt Lõuna-Eesti suurimast noorte äri- ja projektiideede konkursist «Kaleidoskoop».

Ettevõtlus- ja innovatsiooni-keskuse juhataja Kristel Reim pakkus välja, et tudengitel võiks lisaks olla võimalik valida tavalise praktika, ettevõtluspraktika ja projektipõhise praktika vahel.

«Kui tavapraktika puhul on enamasti enne praktikale minekut sissejuhatav loeng ja pärast võetakse seal õpitu kokku teise loenguga, siis projektipõhine praktika eeldaks tihedamat koostööd õppejõududega, kes oleksid projekti ajal valmis üliõpilaste meeskonda vajaduse korral aitama ja juhendama,» rääkis Reim.

Sügisel plaanitakse majandusteaduskonnas alustada prooviprogrammi, millega ühinevad üliõpilased aitavad teadlastel arendada tehnoloogiapõhist TÜ hargettevõtet (ingl *spin-off*), sidudes oma õpingud valitud ettevõttega. Edu korral võiks sama võimalust pakkuda ka teiste üksuste tudengitele. ●

TÜ ettevõtlus- ja innovatsioonikeskus tõi Tartu Ülikooli õppima esimese robottudengi. AS Hansabile kuuluv Pepper on Jaapani firmas SoftBank toodetud humanoidrobot, kes pakub inimestele seltsi. Sel kevadsemestril osaleb uue üliõpilase koolitamises viis robotikatudengit. Meie üliõpilased õpetavad semestri jooksul Pepperile, kuidas suhelda inimestega nii füüsilises kui ka virtuaalreaalsuses lihtsasti mõistetaval moel. Samal ajal õpivad tudengid ise praktilisest kogemusest, kuidas arendada tehnoloogiliselt keerukaid robotsüsteeme. Pepperi õpiprotsess on Tartu Ülikoolis esimene rahastatud projektipõhine praktika. Roboti õpinguid toetab Telia. ●

FOTO: MARIANA RAUDSEPP

SEMIOOTIKA

Toimetajad Silvi Salupere ja Kalevi Kull
ISBN 978-9949-77-620-7, 564 lk. Hind kirjastuse e-poes 25 €

Tilgustatemaailm on kekkond, milles me mõeldajana elame ja elame. Semiootika õhustab pole mitte üksnes orienteeruva kõhivõimalikes tilgustatemaailmas ja milgihuse tihpides, vaid ka tilgustatemaailmas praktilistes, mis kultuuri ja kogu elu kujundavad. See raamat on esimesi eestikeelseid semiootika õpikuid, mis pühendatakse võimale terviklikku elu.

Silvi Salupere peab esimest semiootika mõistust ja tilgustatemaailma, jalgnevad neli oma annavad tilgustatemaailma ajakut ja peamisest loomkondadest, semiootika klassikatest (Peirce, Saussure, Uexküll, Merrell, Jakobson, Greimas, Lotman, Eco, Sebeak), kolmest ajakut semiootika valdkonnast (kultuuri-, sotsia- ja biosemiootika) ning tihpides reast semiootika harudest ja rakendusala-

W. Suve 1, Tartu, 737 5845, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Tilgustatemaailmas aastast 1632

Keeleõpe on avastus-rikas lõpmata seiklus

Kuna olen pärit Leedust, küsitakse minult tihti, miks ma õppisin eesti keelt. Miks mitte hispaania? Minu vastus on alati, et miks mitte.

Tegelikult tasub eesti keelt õppida juba sellepärast, et hispaania keele oskus ei huvita enam kedagi, aga väikese naaberkeele peale näeb vähemalt väga iseguseid näoilmeid.

Keelt võib õppida töö pärast, aga minu meelest on keele õppimine ennekõike avastamisrõõmu täis lõpmata seiklus.

Suuremate keelte puhul võib tunduda, et õppimine koosneb peamiselt grammatikareeglite ja sõnade pähe tuupimisest. See on nii ainult sellepärast, et nende rahvaste kultuuriruum on meile juba tuttav.

Õppides väiksemaid keeli avastame iga päev midagi uut, sest väiksemate rahvaste kultuuri omapärad pole nii hästi tuntud.

Miks on eesti keele õppimisel kohe algusest peale tähtsad sõnad *tamm*, *mänd* ja *kask*, aga inglise keele puhul piisab vaid sõnast *tree*? Miks vaatab üllatunud inimene Eestis suurte silmadega ja Leedus väljaplahvatanud silmadega?

Keeltes on peidus meie arusaam ja mütoloogemid, millest ülejäänud inimesed ei pruugi olla teadlikud.

Väiksemate keelte omandamine annab unikaalse võimaluse mõista nalju, millest võib aru saada teoreetiliselt vaid 0,01% maailma elanikest, ja seda mitte ainult keele, vaid kultuuriruumi spetsiifiliste oma-

MILDA ONA DAILIDĒNAITE
eesti ja soome-ugri keeleteaduse
2. aasta magistrant

FOTO: ANDRES TENNIS

duste pärast. Iga keel on omaette maailm, millel on iseloomulikud eripärad, mis väljaspool selle keele kultuuriruumi võivad täielikult kaotada oma tähenduse.

Uurimustes on korduvalt näidatud, et kui me tahame meeldida teisele inimesele, kopeerime intuiitiivselt tema kehakeelt ja kasutame tema väljendeid.

Miks siis mitte püüda välismaalasest sõbraga rääkida tema emakeeles? Kui tõesti tahame talle midagi öelda, siis peaksime seda tegema tema südame keeles.

Just nii jõuab info ühest südamest teise ning just selline suhtlus toob austuse, aususe ja tõelise sõpruse.

Teiste inimeste keelte rääkimine annab nende oskajale väga palju: teisi vaatepunkte, palju küsimusi, võimaluse päriselt tunda teist kultuuri ja ka sõpru, keda me muidu võib-olla ei kohtaks kunagi.

Keel on sild, mis ületab kõik jõed ja takistused, ning aitab lahti saada oma eelarvamustest ja stereotüüpidest.

Ma ei soovita võõrkeelte õppimist edasi lükata, sest kunagi ei tea, mis üllatusi võib elu tuua – olgu need uued unistused, sõbrad, armastus, lemmiklinn või laul.

Keelte õppimine on täis üllatusi, etteaimamatu, ja kui see ei too ellu dramaatilisi muutusi, siis vähemalt vähendab Alzheimeri tõve ja dementsuse riski, mis ei ole ka sugugi paha.

ÕPPIDES VÄIKSEMAID KEELI AVASTAME IGA PÄEV MIDAGI UUT, SEST VÄIKSEMATE RAHVASTE KULTUURI OMAPÄRAD POLE NII HÄSTI TUNTUD.

Uus rektor on tegudeinimene

PERSOON

26. aprillil rektoriks valitud Toomas Asser on kolleegide sõnul parimas mõttes eesti mees: ütleb väheste sõnadega palju ja teeb veel rohkem.

MERILYN MERISALU

merilyn.merisalu@ut.ee

Pärast valimistulemuste teatavaks tegemist, mil pärast teist vooru sai selgeks, et 212-st valimiskastis olnud sedelist oli 187-l märke Asseri pooldamise kohta, tänas uus rektor valimiskogu liikmeid usalduse eest.

«Ma tänan neid, kes hääletasid minu poolt, ja ma tänan neid, kes hääletasid Margiti poolt. Ma tänan Margiti selle pika, keerulise, aga erakordselt õpetliku perioodi eest, mille me koos valimisdebattide käigus läbisime,» ütles ta oma tänukõnes.

Asser tunnistas, et ei uskunud sellist tulemust, kuid sõnas, et see annab talle julguse mõelda, et tema soov koostööd teha saab kindlasti tõeks. Ta avaldas lootust, et koos kõigi ülikooli inimestega töötades saame Tartu Ülikooli ühiselt paremaks teha.

Valimiste eel Asseri lähemate kolleegidega rääkides sai selgeks, et tegu on tööpoolest koostööalt ja usaldusväärse inimesega. Ta ei räägi küll palju, kuid tema sõnadel on alati sama väärtus mis tema tegudel.

Asserit huvitas ülikooli astumise algusest saati neuroloogia, meenutab temaga koos

1973. aastal arstiteaduskonda astunud Eero Vasar, kes juhib praegu bio- ja siirdemeditšini instituuti. Seda huvi jagas Asseri hea sõber Aadu Liivat.

«Meie, farmakoloogiahuvilised, tegutsime vanas anatoomikumis, nemad harjutasid kätt küülikute peal, tehes operatsioone Biomedikumi taga vanas vivaariumi majas,» meenutab Vasar. Väljaspool loenguid puututi eelkõige kokku hoopis ülikooli staadionil sporti tehes.

Asser on Vasara sõnul oluline arst, kes on jätkanud Ludvig Puusepa ja teiste tuntud neurokirurgide sisse tallatud rada. Nii heale tasemele on Asser jõudnud süsteemse tööga.

TEGUDEINIMENE

«Meie ajal püüti ennast maksimaalselt siduda selle valdkonnaga, mille arstiks sa tahtsid saada. Isikuomadused määrasid aga soovist rohkemgi. Näiteks kirurgiks nagu Toomas ei saa värisevate kätega. Selleks tuleb olla rahulik ja ruumilise nägemisega – muidu pole operatsioonisaali mõtet minnagi,» selgitab Vasar.

Tema kinnitusel täitis just Asser väga suurt rolli valdkonna viimisel kõrgele tehnoloogilisele tasemele. Ta oli kolm valimisperioodi järjest arstiteaduskonna

>>

TOOMAS ASSER

- » Sündinud 14. juulil 1954 Jõhvis arstide perekonnas.
- » Lõpetanud Nõo Keskkooli (1973) ja Tartu Riikliku Ülikooli (TRÜ) arstiteaduskonna (1979). 1987. aastal kaitses Moskva N. Burdenko nimelises Neurokirurgia Instituudis meditsiinikandidaadi väitekirja, mille pealkiri oli «Talamuse doseeritud termokauterisatsioon: kolde morfoloogia, lokaalse ajuverevoolu muutused ja kliinilised tulemused».
- » 1988. aastal viibis peaaegu aasta NSVL-i teadlasvahetuse programliga Jaapanis Tōhoku Ülikoolis.
- » 1989. aastal valiti TRÜ neuroloogia ja neurokirurgia dotsendi ametikohale, alates 1995. aastast on ta neurokirurgia professor ja alates 1996. aastast närvikliiniku juhataja. Aastatel 2000–2009 oli arstiteaduskonna dekaan.
- » Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi asepresident, Eesti Teaduste Akadeemia liige, Tartu Ülikooli nõukogu liige ja Balti Neurokirurgide Assotsiatsiooni president.
- » 2013. aastal sai Eesti Punase Risti I klassi teenetemärgi. ●

» dekaan, ja kui ta poleks võtnud teaduskonnale vastutust ka siirdemeditasiinikeskuse omarahastuse eest, oleks see üks maailma ajakohasemaid erialakeskusi praegu olemata.

Asser on paljude kolleegide sõnul olnud alati selgesõnaline, rahulik ja väarikas inimene. Konkreetne, täpsus ja töötahe on aidanud tal muuta Tartu tugeva neuroloogide koolkonna veelgi paremaks.

1980. aastatel närvikliinikus neuroloogia intern olnud professor Pille Taba tegi Asseriga esimest korda kliinilist koostööd liigutushäiretega patsientidega tegeledes. Aastaid hiljem viis nende ühine teadushuvi Parkinsoni tõve vastu selleni, et temast sai esimene doktorant, keda Asser juhendas.

«Toomas pole kunagi olnud paljusõnaline inimene, vaid alati tegudeinimene, just selline, nagu me näeme eesti meest parimal moel: ütleb väheste sõnadega palju. Toomas võib ööl enne koosolekut olla operatsioonis saalis ja lõigata aneurüsmi, et koomas noor inimene ellu jääks. Aga hommikul ta ei kurda, et on väsinud, vaid võtab seda elu osana,» toob Taba näite.

Teod ja sõnad mõtleb Asser hoolega läbi. Arstid ei saa alati tagada head tulemust, kuid meditsiinis tuleb otsuseid langetada ka siis, kui polegi parimat lahendust. Otsustamata ei saa edasi liikuda.

Meditsiinilise mikrobioloogia dotsent Tõnis Karki kohtus Toomas Asseriga närvikliiniku vanas hoones õppides ja töötades. Kui kliiniku tollane juhataja professor Ain-Elmar Kaasik ei saanud kord anda nende

kursusele loengut, asendas teda toonane assistent Asser.

«Ta tuli meie ette ja ütles väga ausalt: «Head kolleegid, palun vaikust. Teema on raske, kogemusi on vähe, aga ma pean sellega hakkama saama.» See oli sellise teatud tonaalsusega sisekaemuslik tunnetus. Olen seda tonaalsust tema puhul hiljemgi tabanud – selline tõehetk. Ta räägib lühidalt, aga selle taga on kõik läbi mõeldud,» ütleb Karki, kes töötas Asseriga hiljem koos arstiteaduskonna dekanaadis.

Ta meenutab üht nõukogudeaegset anekdooti. Sisehaiguste arst, psühhiaater, patoloog ja kirurg lähevad jahile ning näevad parti lendamas. Sisehaiguste arst ütleb: «Peame vaatama, kas ta ikka on part. Kas me ikka võime teda lasta?» Psühhiaater ütleb: «Peame mõtlema, kas see part ikka tunneb end pardina. Äkki ta tunneb ennast hanena? Peame seda uurima!» Kirurg võtab püssi, laseb ja ütleb: «Patoloog, mine vaata, kas see oli part.»

Nali naljaks, aga kirurgile omaselt on Toomasel otsustavust, kui on vaja päästikule vajutada. Juhil tuleb teha otsused ilma pisiasjadesse takerdumata.

KIRURGIST REKTORIKS

Kliinilise meditsiini instituudi juhataja Joel Starkopf on Toomas Asseriga kokku puutunud nii teaduskonna juhtimise kui ka neurointensiivravi osakonna kliinilise töö käigus. Sõltumata asjaoludest on Asser tema sõnul alati heasoovlik ja aupaklik.

«Rektorina tulevad talle kasuks hea suhtlemis- ja kuulamis- oskus, positiivne ellusuhtumine ning pikaaegsed kogemused väga erinevate keeruliste olukordade

lahendamisel, olgu selleks teaduskonna või kliiniku juhtimine või patsiendi juures keeruliste kliiniliste otsuste tegemine,» räägib Starkopf.

Tema meelest sobib Asser igati Tartu Ülikoolile juhiks, kes tasakaalustab, kuulab ära ja tõmbab inimesi kaasa. On võimalik, et arstiharidus ja tegevarstina töötamise kogemus annab rektorile laia vaate ning olulise oskuse teha vahet tähtsal ja vähem tähtsal.

«Ma ei tea, milline on rahva arvamuse järgi kirurgi stereotüüp – võib-olla karm, kindlakäeline, autoritaarne inimene, kes lõikab kõik välja. Toomas ei ole selline. Ta on rahulik, kaalutlev ja analüüsiv, aga suudab ja julgeb teha selle põhjal otsuseid. See viimane on kirurgitöö paratamatu osa,» ütleb Starkopf.

Taba lisab, et Asseril on juhi karisma, teda kuulatakse ja tema arvamus oodatakse. Asser tahab võtta vastutust ja langetada otsuseid. Samas on ta uuendusmeelne ja annab alluvatele vabad käed, et nad saaksid tegeleda uuenduslike projektidega.

Teisedki kolleegid nõustuvad, et Asser julgeb nii ise otsustada kui ka lasta teistel seda teha. Kolleegide usaldamine on meeskonnatöös väga tähtis.

ASSER ON PALJUDE KOLLEEGIDE SÕNUL OLNUD ALATI SELGESÕNALINE, RAHULIK JA VÄARIKAS INIMENE.

«Toomas on kindlasti ühendaja ja tasakaalustaja. Tal on võime vestluspartner ära kuulata. Ülikoolis on palju erinevaid inimesi ja sa pead olema rahulik ka nende suhtes, kes sind ründavad. Tema suudab normaalselt läbi rääkida ja asjad paika panna,» täiendab Vasar.

INIMLIK JUHT

Lisaks oskab Asser luua väljaspool tööd kolleegidega inimlike suhteid ja tuua kaastöötajad kokku olenemata keskkonnast. Kui ta arstiteaduskonda juhtis, käisid dekanadi liikmed ühistel matkadel ja paadisõitudel, aga ka üksteisel külas arutamas muudki kui tööasju.

«Kitsa eriala tippasjatundja võib olla väga laia silmaringiga.

Võib tunduda, et Toomasel ei saa olla aega millekski muuks kui tööks, aga ta on pereinimene, käib kontsertidel, arutleb kirjanduse üle ja on

väga musikaalne. Kliiniku üritustel on meil neurokirurgide ansambel, milles teeb temagi kaasa,» räägib Taba.

Asseri puhul on väga oluline heatahtlikkus ja positiivsus, mis paneb kolleege end koduselt tundma nii töö kui ka tema Kääriku maakodus. Talle meeldib aias toimetada ja värskes õhus liikuda. See hoiab liigse stressi eest, mida juhi amet paratamatult tekitab.

Tartu Ülikooli rektoriks ei ole pikka aega valitud tegev- arsti. Arst peab prognoosi tajuma, sest haiguste tüsistusi on palju keerulisem ja kulukam ravida kui ennetada. Ehk tuleb just selline värske pilk vähemalt järgmise viie aasta jooksul ülikooli juhtimisele kasuks. UT

REKTORIVALIMISTE TULEMUSED

I VOOR

Toomas Asser – 120 poolthäält
Margit Sutrop – 95 poolthäält

Hääletuskastis oli 218 hääletussedelit, neist 3 määrgistamata.

II VOOR

Toomas Asser – 187 poolthäält

Hääletuskastis oli 212 hääletussedelit, neist 24 määrgistamata ja 1 rikutud.

Tartu Ülikooli rektoriks valiti **Toomas Asser**. Tema ametiaeg algab 1. augustil 2018.

263-st valimiskogu liikmest käis hääletamas 218.

ILLUSTRATSIOON: KUVATÖMMIS

UUS ÕPPEINFOSÜSTEEM PAKUB KA ROHKEM SUHTLUSVÕIMALUST.

Uued tudengid saavad uue ÕIS-i

ALMA MATER

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Õppeinfosüsteem ehk ÕIS on Tartu Ülikooli ametlik õppekorralduse infovahetuskeskkond. Ülikool alustas eelmisel kevadel ÕIS 2.0

Augusti alguseks saab valmis uus õppeinfosüsteem, mis on kasutajasõbralikum kui praegune, aga kus ei ole võimalik enam hoiustada õppematerjale. Uus süsteem lähtub eelkõige tudengite vajadustest, sest nemad on kõige suurem sihtrühm.

arendamist, et luua uue põlvkonna infosüsteem, mis oleks arenduspaindlik, töökindel ja toetaks üliõpilaste arengut.

Ülikooli IT-juht Nevil Reinfeldt rääkis, et praegune ÕIS võeti kasutusele pea 20 aastat tagasi, ja kuigi süsteem on senimaani töötanud tõrgeteta, on see jäänud ajale jalgu.

ÕIS ei vasta enam kasutusmugavuse, teenuste disaini, tehnilise disaini ja ülesehituse poolest nüüdisaegse infosüsteemi nõuetele.

Pealegi puudub praegusel süsteemil tänapäevane kasutajaliides, see ei põhine intuiitsel kasutajakogemusel ega toeta piisavalt tudengite

õpinguid ega väljundeid. Seega on muudatusteks põhjust küll ja veel.

«Uus ÕIS on tunduvalt kasutajasõbralikum kui praegune ja lähtub eelkõige tudengite vajadustest, sest nemad on kõige suurem sihtrühm, kes hakkavad seda kasutama,» lausus Reinfeldt.

IT-juht selgitas, et näiteks on olemasolevas süsteemis otsinguvõimalused ebapiisavad ning andmete analüüsimine keeruline ja kohati lausa võimatu. Suur miinus on ka süsteemi piiratud kasutamine mobiilis.

ÕIS 2.0 tutvustamine ülikooli valdkondades, sh instituutides ja teaduskondades:

- » 7. mail kell 14 sotsiaalteaduste valdkonna õppekomisjon (Lossi 36)
- » 8. mail kell 10 õigusteaduskond Tartus (Näituse 20)
- » 8. mail kell 12 humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna õppekomisjon (Jakobi 2)
- » 8. mail kell 13.15 psühholoogia instituut (Näituse 2–212)
- » 8. mail kell 15.15 loodus- ja täppisteaduste valdkond (Vane muise 46)
- » 14. mail kell 10.15 majandusteaduskond (Liivi 4)
- » 14. mail kell 12 arvutiteaduse ning matemaatika ja statistika instituut (Liivi 2–405)
- » 15. mail kell 13 Skytte ja ühiskonnateaduste instituut (Lossi 36–307)
- » 17. mail kell 10 haridusteaduste instituut (Salme 1a)
- » 17. mail kell 15 meditsiiniteaduste valdkond (Biomeedikum, ruum 0088)
- » 18. mail kell 14 loodus- ja täppisteaduste valdkond (Chemicum, ruum 1020)
- » 22. mail kell 11 õigusteaduskond Tallinnas (Kaarli pst 3)

Tartu Ülikooli õppeosakonna juhataja Kristel Mikkor kinnitas, et peamine ÕIS 2.0 loomise põhjus seisneb kasutajamugavuses ja uutes funktsioonides.

Peale selle saab uut infosüsteemi paremini vaadata eri seadmetega, näiteks mobiiltelefoni ja tahvelarvutiga, aga ka mitme brauseriga.

VÕIMALIK ON KA MOBIILI VARIANT

Tulevikus võidakse mõelda ka eraldi mobiilirakendusele, mille tudengid ja õppejõud saavad endale telefoni alla laadida. Esialgu aga seda veel pole.

Seega ongi uue ÕIS-i juures oluline suurendada kasutajamugavust. Arenduse käigus luuakse uus rollipõhine kasu-

tajaliides ja mobiilsed lahendused, et parandada kasutajakogemust, eriti õppetööga seotud põhitoimingute puhul.

ÕIS-i arendamine käib kolme etapina. Esimeses ja teises etapis rõhutakse kasutajamugavusele ja uute funktsioonide arendamisele. Mugavust kasvatavad lahendused lisanduvad kolmandas etapis.

1. augustil lõppeva esimese etapi käigus valmivad ka mõned uued funktsioonid, näiteks õppeainete ja õppekavade elektrooniline menetlemine.

Mikkor rääkis, et kõike, mida saab praegu ÕIS-is teha, peab saama teha ka 1. augustil.

Siiski tuleb arvestada ühe erinevusega: uues infosüsteemis ei saa hoida õppematerjale. »

» Õppejõud valivad ise, kuhu oma kursuse materjalid üles laadida (nt Moodle ja sisu.ut.ee), aga uues ÕIS-is ei pakuta enam sellist võimalust.

Mikkor selgitas, et peamine põhjus tuleneb sellest, et kui arendada tekstide hoidlat kasutajasõbralikult, kulub sellele palju vahendeid ja tööjõudu. Pealegi on ülikoolil juba praegu mitu keskkonda, kus saab materjale hoida. Seega ei ole mõtet arendada midagi uut, kui olemasolevad variandid töötavad kenasti. Samuti soovitakse, et õppejõud mõtleksid auditoorsele tööle lisanduvatele võimalustele, et tudeng saaks ka iseseisvalt rohkem juurde õppida.

«Proovime juurutada arusaama, et lisaks õppematerjalidele mõtleksid õppejõud rohkem sellele, milline võiks olla nende aine e-tugi ja milliseid vahendeid selleks kasutada,» lausus Mikkor.

MUGAVUS ON VÄGA OLULINE

ÕIS-i arendamisel lähtuti Mikkori sõnul põhimõttest, et kui mujal ülikoolis on mõni funktsioon välja arendatud, siis lisatakse sinna link, et süsteemi oleks mugav kasutada ja et saaks liikuda kõigest ühe hiireklõpsuga ühest kohast teise.

Reinfeldt rõhutas, et kõik andmed, mida praegu sisestatakse ÕIS-i, säilitatakse uues süsteemis. Seega ei ole vaja karta, et midagi peaks topelt tegema. Samuti kantakse üle muud tegevused. Kui üliõpilane registreerub mõnele õppeainele, jääb registreering nähtavaks uues ÕIS-is. Seega

ei kao varem tehtud toimingud kusagile ja tudengid võivad hakata registreeruma ainetele kohe, kui tekib selleks võimalus.

Praegu näitab ÕIS-i kalender ainult auditoorse töö toimumise aega. Uus õppeinfosüsteem pakub aga rohkem võimalusi. Õppeosakonna juhataja selgitas, et uues süsteemis saab tudeng lihtsamini kujundada oma õpiteed ja leida üles erinevat teavet, näiteks lisada kalendrisse kodutööde tähtajad ja seadistada neile eelnev teavitus.

Ülikool on võtnud suuna muuta ÕIS-i suuremal määral suhtluskanaliks. Peale selle tahetakse viia rohkem õpetööd Moodle'isse ja paremini omavahel lõimida erinevad ülikooli infosüsteemid.

Esimesed töötajad on saanud juba uut ÕIS-i testida, sest kõiki valminud arendusosi katsetatakse kohe.

UUE ÕPPEINFOSÜSTEEMIGA ON TUDENGIL LIHTSAM KUJUNDADA OMA ÕPITEED JA LEIDA ÜLES ERINEVAT VAJALIKKU TEAVET.

Mikkor kutsub üles ka teisi õppejõude uue süsteemiga tutvuma, et üleminek läheks lihtsamini: kui tähtsamatest muudatustest aru saada, on ülejäänuga kohaneda kergem. Pealegi saab praegu uut süsteemi kasutada pingevabalt.

Tudengitel tasub proovida uut süsteemi siis, kui valmib näiteks ainetele registreerimise vorm ja muud funktsioonid, mida on võimalik ise päriselt kasutada. Siis saavad ka nemad enne õppeaasta algust aimu, milline uus süsteem välja hakkab nägema.

Sügisel õpinguid alustavaid üliõpilasi ootab ees ainult uuenenud ÕIS-i ja nad ei puutu vanaga enam kokku. «Kui me läheme üle uuele süsteemile, siis läheme üle lõplikult,» lausus Mikkor.

MITU OSAKONDA TÖÖTAB KOOS

ÕIS-i kujundamist teenusepõhiseks rahastatakse institutsionaalsest arendusprogrammist ASTRA.

Projektimeeskonda kuuluvad õppeosakonnast projekti juht-analüütik ja analüütik ning infotehnoloogia osakonnast projektijuht, disainer ja kuus arendajat. Õppeosakonnas analüüsitakse kogu protsessi ning otsustatakse teenuste vajalikkuse üle. Infotehnoloogia osakonnas tehakse kindlaks, kas teenuste jaoks on olemas sobivad tehnoloogilised lahendused, ja pakutakse välja teisi. Liidestamist arutatakse

ERIALADEÜLENE ÕPE ANNAB HEA VÕIMALUSE KOHTUDA TEISTE ERIALADE ESINDAJATEGA.

Ülikoolis peaksid teadus ja selle rakendamine käima käsikäes

ALMA MATER

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Kõrghariduses ei tohiks neid kaht lähenemist vastandada, on TÜ õppeprorektor Anneli Saro kindel. Ülikool peab pakkuma ühekorraga mõlemat.

«Ühelt poolt peame olema vinge teadusülikool, samas

Erialadeülene õpe, mis laiendab koolilõpetajate tulevikuvõimalusi, on muutumas pidevalt arenevas maailmas järjest vajalikumaks. Samas jääb alles tarvidus põhjaliku erialase teadmise järele.

ootavad ettevõtjad meilt mitmekülgseid asjatundjaid. Mulle teeb aga vahel muret see, et me ei muutuks ülikoolina robotite koolitajateks. Me kasvatame ikkagi inimesi, kes peaksid saama hakkama mitte ainult oma töö, vaid ka isikliku eluga,» ütleb Saro.

Ülikooli sisseastujad on bakalaureuse- ja magistriastmes üldiselt küllaltki erineva

profiiliga. Tavaliselt soovivad gümnaasiumilõpetajad õppida vahelduseks midagi konkreetset. Seetõttu antakse laiapõhjalistele bakalaureuseõppekavadele tihti tagasisidet, et «ma ei tulnud siia seda õppima». Paljud jätkavad seepärast ka õpingud pooleli.

Magistriõppes on asi veidi keerukam. Need, kes jätkavad otse 3+2 süsteemi alusel,

»

» loodavad lõpuks ometi süvitsi spetsialiseeruda. Need, kel juba töökoht olemas, ootavad aga erilahendust, et ennast täiendada võimalikult tõhusalt ja lühikese ajaga kõige selle vallas, mida läheb ametis vaja, näiteks majanduse, psühholoogia ja suhtekorralduse alal.

ERINEVAD OOTUSED ÕPPETÖÖ SUHTES

Loodus- ja täppisteaduste valdkonna õppeprodekaan Varmo Vene arvab, et magistriastmes võiks olla kaks võimalust: teaduspõhine jätkumagister ja rakenduslikum haru töötavatele üliõpilastele. Tema hinnangul viib praegune 3+2 süsteem erialade kapseldumiseni.

«Kolme aasta sisse tahetakse ära mahutada varasem viie aasta materjal, nii et midagi juurde õppida ei jää aega. Humanitaaridel on süsteem, et sa oled peaaegu kõigil õppekavadel kohustatud võtma kõrvaleriala. Peaksime oma valdkonnas kaaluma, kas meil oleks vaja sarnast süsteemi,» arutleb Vene.

Molekulaar- ja rakubioloogia instituudi asedirektor Margus Leppik on lisaks ametis geneetikutele ja arstidele mõeldud kahe õppekava programmijuhina. Tema sõnul ei taha tublimad tudengid kõrvaleriala võttes enda eriala teadmistes midagi kaotada, ja kui õppeaja lõpuks päev läheneb, võtavad nad pikendusaasta, et jõuaks põhjalikult tegeleda mõlemaga.

«Üliõpilased teavad hästi, et programmijuht ja programmi-nõukogu saavad nende heaks päris palju ära teha. Väikesed vangerdused õppekavas on ikka lubatud,» lisab Leppik.

Mõnel juhul kohandab üliõpilane oma õppeteed sedavõrd, et läbib juba bakalareuseastmes ka huvipakkuvad magistriõppeained ega näegi põhjust õpinguid jätkata.

«Tegelikult ei ole kiirendatud korras eriala õppe läbinu

KÕRGHARIDUST TULEKS VAADATA VÄHEMALT VIIEAASTASE ÕPPENA. KOLME AASTAGA EI SAA PAKKUDA KÕIKE KVALITEETSEL TASEMEL.

tööturaks veel valmis,» usub ühiskonnateaduste instituudi professor Triin Vihalemm. Just siis tekibki arusaam eri vajaduste kombinatsioonidest.

KOOSTÖÖ TÖÖANDJATEGA

Vihalemm ütleb, et paljud tööandjad mõistavad 3+2 süsteemi lihtsustatult nii, et nüüd saavad nad sama kvalifikatsiooniga töötaja kiiremini kätte kui varem. Osa ettevõtjaid on aga mõistnud, et võiksid ise jätkuõppesse panustada ja (tulevaste) töötajate koolitamist suunata.

«Võib-olla peaks ülikool paremini kohanema sellega, et tihti asutaksegi enne tööle ja siis õppima. Siin on võimalus teha tööandjatega tihedamat koostööd,» pakub Saro välja.

Pille Nelis, haridusteaduste instituudi asejuhataja õppe alal, lisab, et end ülikooli sel moel täiendama tulevad õpetajad on oma kutses tunduvalt kindlamad kui noored koolilõpetajad.

«Meie õpetamegi nüüd magistriastmes sessioonõppe vormis, sest nõudlus on selline. Paindlikkus on siinkohal väga oluline,» räägib Nelis. Ta toob näite õppekavast, mille programmijuht teeb iga üliõpilase

jaoks tema vajaduste põhjal sisuliselt erilahenduse.

Töötavate inimeste puhul võiks magistriõppes jõuda selleni, et vaadatakse, milliseid oskuseid neil vaja läheb, ja pannakse kokku vajalik pakett mitme eriala õppeainetest. Mingil määral

on need võimalused olemas, aga teadmine sellest pole üliõpilaste seas veel eriti laialt levinud.

«Töötavaid inimesi on kergem õpetada. Nad teavad, mida vajavad, ja on motiveeritud seda õppima. Nad on palju rohkem valmis erialade vahel liikuma. Probleem võib olla hoopis selles, et õppejõud ise ei pruugi olla teiste erialade suhtes piisavalt empaatilised,» toob Saro välja.

Lisaks üliõpilaste teavitamisele ja nende eneseanalüüsi oskuse arendamisele tulebki senisest enam tähelepanu pöörata sellele, kuidas motiveerida ja juhendada õppejõude.

ÕPPEJÕUDUDE MOTIVEERIMINE

«Pean ka ise oskama näha, kus minu aine ristub teistega. Kõik ei ole selleks valmis ega peagi olema, aga see aitaks pakkuda üliõpilastele kokkuvõttes sidusamat õpet. Probleem on ka selles, et sõnades soositakse erialadeülest koostööd, aga tegelikkuses kaasneb sellega praegu veel palju muret: kes koordineerib, kes rahastab ja nii edasi,» tõdeb Vihalemm.

Sarnased hädad kummitavad igal pool terves ülikoolis. Peale sisuliste takistuste takerdutakse tihti ka rahapuudusse. Oma

teemad sätitakse küll tähtsuse poolest edetabeli tippu, aga vastutajaid on leida keeruline.

Leppik toob selle kohta näite geenitehnoloogia õppekava programminõukogust. Istuti koos ja räägiti mitukümmend tundi, aga ei jõutud kuhugi, sest kõik õppejõud olid ikkagi veendunud, et just nende aine on õppekavas kõige olulisem.

«Lõpuks leppisime kokku, et iga aine eest vastutab üks õppejõud, kes peab oma tegevuse teistega kooskõlastama. Ta peab arvestama sellega, mis teemad on enne ja pärast teda, et tema loengud sobituksid sellesse plaani loogiliselt,» jutustab Leppik.

Vene tunnistab, et probleem on keeruline. Eesti kontekstis kardetakse sedagi, et kui muuta õppekava ühiskonnale sobivamaks ja käsitleda teemasid vähem süvitsi, võib mõni eriala hoopiski välja surra ja teadmised kaduda.

«Arvan, et me eeldame ise endalt hästi palju. Püüame olla kõike korraga ja nõuame seda ka oma üliõpilastelt. Aga me ei mõtle sellele, et kollektiiv võib olla kõike, aga indiviid on ikkagi eraldiseisev inimene oma oskuste ja teadmistega,» ütleb Vene.

Et saavutada täiuslik olukord, tuleks tema hinnangul vaadata kõrgharidust vähemalt viieaastase õppena. Kolme aastaga ei saa pakkuda kõike kvaliteetsel tasemel, seda eriti rohkem materjale ja teadmisi nõudvas erialadeüleses õppes.

«Igal sügisel alustame uute üliõpilastega sellega, et palume neil arvestada, et kõrgharidusest hakkame rääkima alates viiest aastast,» nendib Leppik. Tööleminekul on nagunii igas kohas oma eripärad, millega peab tutvuma, aga magistrikraadiga inimene kohaneb ja omandab uusi oskusi palju kergemini ja kiiremini.

Universitas'e tüüpi ülikoolis ei saa küll kõiki õppekavasid teha ühe vormi järgi, kuid kasulikku tuleks loimida ka neisse õppekavadesse, mis ametlikult ei hõlma erialadevahelist koostööd.

Mida peaks iga ülikoolilõpetaja oskama? Õppeprorektor toob kõigepealt välja akadeemilise väljendusoskuse eesti keeles – see võiks olla kohustuslik. Teised täiendavad loetelu suhtekorralduse ja esmase programmeerimisoskusega, mis sisuliselt tähendab loogilise mõtlemise arendamist.

«Erialadeülene õpetamine annab pealegi selle, et ühe eriala inimene hakkab suhtlema teiste erialade inimestega. Minu meelest on see ülikoolielus üldse üks kõige suuremaid plusse,» teeb Leppik kokkuvõtte. UT

NÄITEID ÜKSUSTE-VAHELISEST KOOSTÖÖST TARTU ÜLIKOOLIS

«**Biomeditsiin**» – loodus- ja täppisteaduste ning meditsiiniteaduste valdkonna eestikeelne magistriõppekava, mida koordineerib molekulaar- ja rakubioloogia instituut

«**Gümnaasiumi loodusteaduste õpetaja**» – loodus- ja täppisteaduste ning sotsiaalteaduste valdkonna eestikeelne magistriõppekava, mida koordineerib ökoloogia ja maateaduste instituut

«**Innovatsiooni ja tehnoloogia juhtimine**» – loodus- ja täppisteaduste ning sotsiaalteaduste valdkonna ingliskeelne magistriõppekava, mida koordineerib majandusteaduskond

«**Kultuurikorraldus**» – humanitaarteaduste ja kunstide ning sotsiaalteaduste valdkonna eestikeelne magistriõppekava, mida koordineerib kultuuriteaduste instituut

«**Kunstide ja tehnoloogia õpetaja**» – humanitaarteaduste ja kunstide ning sotsiaalteaduste valdkonna eestikeelne magistriõppekava, mida koordineerib TÜ Viljandi kultuuriakadeemia

«**Loodusteadused ja tehnoloogia**» – loodus- ja täppisteaduste valdkonna ingliskeelne bakalaureuseõppekava, mida koordineerib tehnoloogiainstituut

«**Matemaatiline majandusteadus**» – loodus- ja täppisteaduste ning sotsiaalteaduste valdkonna ingliskeelne magistriõppekava, mida koordineerib majandusteaduskond

«**Muutuste juhtimine ühiskonnas**» – sotsiaalteaduste valdkonna eestikeelne magistriõppekava, mida koordineerib ühiskonnateaduste instituut

FOTO: SANDRA SAAR

WOLFGANG WAGNER: Kas Narvas võiks vene keel olla teine riigikeel?

INTERVJU

Väljapaistev sotsiaalteadlane Wolfgang Wagner on Tartu Ülikooli külalisprofessor, kes on põhjalikult uurinud sotsiaalse konstruktsiooni teooriat. Eelmisel semestril õpetas ta TÜ ühiskonnateaduste instituudis, nüüd psühholoogia instituudis.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Mida üldse tähendab sotsiaalne konstruktsioon?

Lihtsustatult öeldes on sotsiaalne konstruktsionism lähenemine, mille järgi ei anta sotsiaalset tähendust, kategooriaid, väärtusi ja käitumist edasi loomulikult teel bioloogilise pärilikkuse kaudu, vaid need pigem tulenevad ühiskonnast.

Põhimõtteliselt ei ole asi kunagi ise niisama, vaid igal asjal on tähendus, aga tähenduse loome meie oma eelteadmiste

ja muu sarnase põhjal. Meie lepime kokku, mis on mis. See monument Raekoja platsil – mis see on?

Suudlevad tudengid?

Jah, aga arusaam sellest on sinu kultuuriruumis kooskõlastatud kokkulepe. Sa tead, et selle taga on lugu, millega selgitatakse seda monumenti. Sellele on antud sotsiaalne tähendus ja see pole lihtsalt kuju, vaid sina, mina ja teised käitume nii, et see on monument.

Kui India turist astub katoliku kirikusse, siis võib ta üllatuda, miks panevad inimesed

» käe vette ja löövad risti ette. Kas sellel turistil oleks mõtet minna nende juurde, kes seda teevad, ja öelda, et pühkige vesi ära, sest te saate märjaks? See ei oleks mõistlik.

Olete õpetanud Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis ja nüüd ka psühholoogia instituudis. Kas olete märganud erinevusi kahe instituudi tudengite vahel ja selles, kuidas nad saavad aru sotsiaalsest konstruktsioonist?

Tegelikult ei ole ma erilist vahet täheldanud. Samamoodi ei ole ma seda täheldanud Austria ja Eesti tudengite vahel. Arusaamades ei ole erilist vahet, küll aga erineb see, kuidas me reageerime.

Pean tunnistama, et Eesti tudengid on üsna kinnised ja avavad end Austria tudengitest vähem. See ongi ainuke vahe, aga see on juba kultuuriline. Sotsiaalse konstruktsiooni puhul loeb ka see, kust sa tuled.

Kell on neli pärastlõunal ja sina tellisid äsja *cappuccino*, mis on sisuliselt vahustatud piimaga kohv. Kui ma oleksin itaallane, siis mõtleksin praegu, et sa pole eriti haritud naine, sest jood sellisel kellaajal *cappuccino*'t. Itaalias

kahest erinevast tegelikkusest: Itaalia kultuurilisest tegelikkusest ja sinu omast, kus sa mõtlesid, et tahad kerget piimaga kohvi. Sina tõlgendasid seda niimoodi.

Sa ei tulnud selle pealegi, et inimesed joovad hommikul ühesugust kohvi, aga õhtul teistsugust.

Prantsusmaal on hoopis piimakohv, mis koosnebki eelkõige piimast, ja nemad joovad seda hommikuti. Ülejäänud Euroopa ei joo seda üldse, sest see pole meie mõistes kohv. See, et seda on sobilik ainult hommikul juua, on tõlgendus.

Kuidas on lood stereotüüpidega? Kas need on seotud sotsiaalse konstruktsionismiga?

Stereotüübid käivad tavaliselt mõne etnilise rühma kohta.

Aga miks meil on stereotüübid?

Stereotüübid seisnevad põhimõtteliselt teabe vähendamises. Kui peaks hindama iga inimest tema väljanägemise järgi ja selle järgi, kuidas ta räägib, siis ei saakski õppida tundma iga inimese iseloomu, kellega sa kohtud.

See teeb elu lihtsamaks, kui jagad inimesed kategooriatesse. Mulle tundub, et kategoriseerimine on asjade lihtsustamine: sa teed üldistuse kellegi käitumise kohta puhtalt välise vaatluse põhjal.

Kesk-Euroopas on stereotüübid põhjamaalaste kohta: eestlaste, soomlaste ja rootslaste kohta. Selle stereotüübi järgi on põhjamaalased külmad ega räägi palju. See pole negatiivne ega positiivne, vaid lihtsalt kirjeldus, millel on suures osas olemas teatav alus. Stereotüübid on kognitiivne nihe.

Kui ma räägin teiste keskeurooplastega eestlaste külmusest, siis nad saavad aru, millest jutt käib, ja vahel ütlevad ise ka, et on kogenud sama asja.

See on lausa üllatav, kui vaiksed on Eesti tudengid loengutes. Itaalias oleks mul hoopis teistsugune kogemus: tudengid karjuskid ja esitaksid küsimusi. Siin pean ma üliõpilasi tagant utsitama, et nad teeksid suu lahti.

Samas arvatakse Eestis tihti peale, et mustanahalised inimesed on kindlasti kurjategijad või terroristid. See ei ole ju õige.

See on tegelikult eelarvamus, mitte enam stereotüüp. Eelarvamusel on aga tihti ka poliitiline eesmärk.

Mustanahalistega seotud eelarvamusel puudutavad tavaliselt immigratsioonipoliitikat ja vastumeelsust sisserände suhtes.

Samamoodi on eelarvamuslik suhtumine levinud Kreekas, kus oli 2015. ja 2016. aastal suur immigrantide sissetung. Varem nii ei arvatud, aga sedasi reageeriti immigratsioonipoliitikale ning püüti sisserändele stereotüüpide ja eelarvamusetega vastu seista, et saada valimistel häali.

Ka Eestis on üks erakond, mis on paljuski oma poliitika üles ehitanud immigratsioonnile.

Naljakas on see, et Eestis ei ole ju tegelikult immigratsiooni, aga selle teemaga saab häali püüda paljudes kohtades.

Laste puhul on rassism tavaline, sest nemad reageerivad vastuvõtlikumalt sellele, kui keegi näeb välja teistmoodi. Tihti mõeldakse, et lapsed on nii armsad, neil ei saa olla halbu mõtteid ja ikkagi täiskasvanud inimesed on rassistid, aga see pole nii – lapsed on ka.

Kuidas võidelda eelarvamuset ja stereotüüpidega?

Ühiskond peab võtma endale eesmärgi pakkuda neutraalset haridust.

Oletame, et last haritakse neutraalselt, aga tema vanemad on rassistid. Mis siis saab?

Loomulikult on vanematel oma mõju. Mõned lapsed võivad ise ka rassistideks muutuda, teised aga ei muutu.

Eks see olene sellest, kui head suhted on laste ja vanemate vahel, kui seotud nad on ja kui palju saavad lapsed ise areneda.

Kuidas mõjutab meedia sotsiaalseid konstruktsioone?

Meedial on ülioluline roll, eriti traditsioonilisel meedial: paberväljaannetel, televisioonil ja raadiol. Nüüd on ka sotsiaalmeedia ja internet. Kõik muutub väga kiiresti ja mul pole õrna aimugi, kuhu see välja viib.

Eestis on mureks see, et meie venekeelsed elanikud ei taha tarbida kohalikku meediat, vaid vaatavad Vene telekanaleid, kust ei pruugi aga tulla Eesti suhtes kõige objektiivsemaid uudiseid.

TEGELIKULT DISKRIMINEERITAKSE EESTIS VENELASI, KES EI OLE SÜÜDI, ET NAD SIIN ON. NAD EI SAANUD JU OMA SÜNNIKOHTA VALIDA.

Samamoodi ei ole lääne propaganda alati õige, vaid tuleb väga hoolikalt jälgida, kuidas ja mida serveeritakse. Aga tegelikult on sellel teemal kaks poolt: Venemaa ja Eesti kohalikud venelased, kes ei räägi eesti keelt, näiteks narvalased.

See pole nende ega ka nende vanemate süü. Kui nad kolisid Eestisse, oli see nende jaoks uus võimalus. Tol ajal oli riigikeel vene keel.

Kui nüüd räägivad poliitikud diskrimineerimisest, siis tegelikult diskrimineeritakse venelasi, kes ei ole selles süüdi, et nad on siin.

Nad ei saanud ju oma sünnikohta valida. Samamoodi ei saanud seda valida ei mina ega sina.

Ei tohi sundida Narva taksojuhti rääkima puhtas eesti keeles. Selles linnas koosneb suurem osa rahvastikust vene lastest.

See on diskrimineeriv poliitika ega aita kaasa lõimumisele, sest need inimesed tunnevad survet ja koonduvad veelgi rohkem kokku, sest välismaailm on ebamugav ja hirmutav.

Paljudes riikides elab mõnes piirkonnas teatav vähemus, kes

on tihedalt koos. Nad avanevad aga alles siis, kui ei tunne end ohustatuna.

Minu ettepanek võib olla paljude arvates negatiivne, aga kui on olemas piirkonnad, kus räägitakse valdavalt vene keelt,

siis võiks seal lubada eesti keele kõrval kasutada teise riigikeelena vene keelt.

Lõuna-Austrias elab sloveeni keelt rääkiv sloveeni väheemus. Poliitikud proovisid neid ühiskonda lõimida, sundides neid minema saksakeelses kooli.

Ühel hetkel läksid poliitikud aga avatumaks ja leppisid sellega, et selles piirkonnas kasutatakse sloveeni keelt kohaliku keelena.

Koolid muudeti mitmekeelseks: mõned ained olid saksa, teised sloveeni keeles. See muudatus lõi palju paremaid suhteid saksa ja sloveeni keelt kõnelevate inimeste vahel.

Kahe riigikeele lubamist on küll arutatud, aga terve riigi puhul.

Aga võti ongi selles, et see ei oleks terves riigis. Ma ei saa aru, miks see peaks olema nii kogu riigis, mitte ainult seal, kus on suur osa venelasi.

Kohelge neid hästi ja siis nad tunnevad end hästi. Võib-olla tahavad nad siis rohkem teie hulka kuuluda. See ei ole nende süü, et nad on siin. Ärge süüdistage neid. UT

KATEGORISEERIMINE ON ASJADE LIHTSUSTAMINE: SA TEED ÜLDISTUSE KELLEGI KÄITUMISE KOHTA PUHTALT VÄLISE VAATLUSE PÕHJAL.

juuakse seda hommikusöögi kõrvale kella 10–11 ajal, aga mitte hiljem, sest kultuurilise kokkuleppe järgi juuakse seda just siis.

Samas pole Eestis sellist kokkulepet. Seega me räägime

FOTO: ANDRES TENNUS

TIHTI EI MÕISTA TEADLANE ETTEVÕTTE PROBLEEMI JA ETTEVÕTJAL ON TEADLASELE EBAREALISTLIKUD OOTUSED.

Demopäeval saab müüa ettevõtetele ideid

ALMA MATER

Tartu Ülikooli demopäev annab ettevõtjatele ja teadlastele võimaluse omavahel vabas õhkkonnas suhelda, et mõelda võimalikule koostööle.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Kord aastas korraldab TÜ oma partneritele demopäeva, kus tutvustab uusi uurimissuundi, teenuseid ja

koostöövõimalusi. Samuti tänab
ülikool demopäeval parimaid
partnereid ja tunnustab ette-
võtlikemaid teadlasi.

TÜ ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse turundus- ja kommunikatsioonijuht Aitel Käpp rääkis, et ülikoolil on palju

ettevõtluspartnereid, kellega tahetakse koostööd tihendada. Partneritele pakutakse võimalusi ühiselt tegutseda teadus-, arendus- ja õppetöö vallas ning õppekavade arendamisel.

Samas keskuses töötav
ettevõtlussuhete spetsialist

Anastasiia Shevchenko lisas, et demopäeva peamine eesmärk on viia kokku ettevõtted ja teadlased. «Lühidalt öeldes tahame näidata, kuidas ühiskond saab teadustööst kasu.» ütles ta.

Demopäevaga soovitakse avalikkusele tutvustada ülikooli inimeste oskusi ning otsida koostööpunkte ülikooli arendustegevuse ja ettevõtete vahel. TÜ teadlased on oma ideed vormistanud kolmeminutilisteks lühiettekanneteks, mille hulgast saavad ettevõtjad välja valida neile enim huvi pakkuvad teemad.

PUUDULIK SUHTLUS

Ettevõtlus- ja innovatsiooni-keskuse juhataja Kristel Reimi sõnul takerdub ettevõtete ja teadusasutuste koostöö liiga sageli puuduliku suhtluse taha.

«Teadlane ei mõista ettevõtte probleemi ja ettevõtjal on ebarealistlikud ootused sellele, mida teadlane suudab tegelikult teha probleemi lahendamiseks,» lausub ta.

Just selle pärast on demopäeval pööratud eraldi tähelepanu vahetule suhtlusele ja külastajad saavad pärast ettekan-
deid vestelda teadlastega vabas
õhkkonnas.

Kui tavaliselt on demopäeva korraldatud sügisel, siis sel aastal peetakse seda kevadel, sest see on Shevchenko sõnul hea aeg aasta kohta kokkuvõtete tegemiseks – teadlased on töötanud usinalt terve õppeaasta ja jõudnud oma ideid lihvida.

Koos demopäevaga toimub ka äriideede konkursi «Kaleidoskoop» finaal, kus TÜ eelinkubatsiooni läbinud meeskonnad esitlevad uusi ja põnevaid äriideid, tooteid ja teenuseid.

«Kaleidoskoobi» finaalisab demopäevale võrdsi. «See on ettevõtetele hea võimalus tutvuda noorte ideede ja mõttemaailmaga,» lausus Shevchenko.

«Kaleidoskoopi» korraldab Ideelabor, kus leitakse põnevatele probleemidele uudseid lahendusi ja viiakse neid ellu. Äriideede arendusprogrammi «STARTER» liitunud meeskonnad saavad osaleda töötubades, kuhu on kaasatud ettevõtjad ja idufirmade maastikul kogenud mentorid.

Ideelabori juht Maret
 Ahonen rääkis, et sel kevadel
 toimub «Kaleidoskoop» juba
 kümnendat korda. Juubeli pu-
 hul viiakse kaks üritust kokku,
 sest ettevõtjad tulevad niigi
 kohale demopäevale, kus neile
 jääb äkki silma mõni «Kalei-
 doskoobis» osalev idee, mille
 noore autoriga saaks edasi koos-
 tööd arendada.

DEMOPÄEVAL ON PÖÖRATUD ERALDI
TÄHELEPANU VAHETULE SUHTLUSELE, ET
KÜLASTAJAD SAAKSID TEADLASTEGA VESTELDA.

Sel korral on «Kaleidoskoop» üles ehitatud nii, et samal päeval peetakse nii eelvoorud kui ka finaali. Võistlus on kõigile avatud. Eelvoor on oodatud «STARTER-i» tiimid, aga ka võistlejad, kes ei osale selles programmis.

Eelvooruse esitletakse ideed kolme minuti jooksul kas eesti või inglise keeles. Kümme parimat meeskonda pääsevad finaali, kus esinevad žüriile, kes annab ka viis minutit tagasisidet. Päeva lõpuks valitakse välja kaks parimat tiimi – üks «STARTER-is» osalenute ja teine muude võistkondade seast.

Ahonen soovitas võistlusest osa võtta, sest see aitab meeskondadel paremini mõtteid koondada ja oma äriideed süvitsi analüüsida. Pealegi tekib üritusel konkurentsimehete ning alati on kasu sellest, kui saab oma ideed tutvustada erinevatele ettevõtetele ja avalikkusele.

EELKIIRENDI PROJEKT

Demopäeval peetakse ka Eesti ja Läti eelkiirendis osalenud tiimide finaalvõistlus. Eelkiirendi projekti «EstLat-Accelerate» peamine eesmärk on töötada koos partneritega välja ning viia ellu kolm eelkiirendi programmi Tartus ja Riias. Iga programm kestab umbes neli kuud ja keskendub IT-lahendustele.

Et üksteise oskusi täiendada, moodustavad programmis osalejad piiriüleseid meeskondi, kes on programmi lõpuks arendanud algsest ideest turul läbi

proovitud ärimudeli. Projekt on suunatud inimestele, kes soovivad alustada ettevõtlusega – neid toetatakse meeskonna moodustamisel, idee katsetamisel ja seemnerahastust taotleva iduettevõtte loomisel.

Demopäeva korraldatakse 18.
mail värskelt renoveeritud TÜ
raamatukogus.

Oodatud on nii varasemad kui ka uued partnerid. Demopäevale tasub tulla otsima uusi teenuste ja toodete ideid, kompima koostöövõimalusi ja värskendama kontakte. Tartu Ülikool on ettevõtete ja avaliku sektori suurim arenduspartner Baltikumis.

Eesti teadus- keelt tuleb arendada keskselt

ALMA MATER

Aastavahetuse seisuga töötas Tartu Ülikoolis 3435 inimest, aga vaid üks neist oli kogu ülikooli teenindav tõlkija-keeletoimetaja. Tänavu märtsis jagati see töö kahe inimese vahel, lisaks loodi uus keelenõuniku ametikoht.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Kas piisab kolmest keeleinimesest, et hoida rahvusülikoolis eeskujulikkust eesti keele taset? UT korraldas vestlusringi, et paremini aru saada, millises olukorras on praegu eesti keel Tartu Ülikooli töö- ja õppekeelena ning mis võiks olla meie roll eesti keele asjatundliku kasutaja ja hoidjana.

Vestlusringis osalesid TÜ arvutiteaduse instituudi juhataja Jaak Vilo, TÜ genoomika instituudi asedirektor Mait Metspalu, eesti keele vanemteadur Tiit Hennoste, õigusnõunik

Aliis Liin ja keelenõunik Kristel Ress.

Ülikooli tööle võtmisel pole suurepärane eesti keele oskus enamasti esimene tingimus. On instituute, kus paljud töötajad on välismaalased, kellelt ei oodagi meie emakeele oskust.

VAJADUSPÕHINE INGLISE KEEL

«Meie võtame inimesi tööle erialase pädevuse, mitte eesti keele oskuse järgi,» ütles Jaak Vilo. Arvutiteaduse instituut on üks neist üksustest, kus üle poole õppejõududest on välismaalased ning kus suur osa õppetööst on korraldatud inglise keeles, sest välisõppejõude ja -üliõpilasi on palju.

Genoomika instituut on Mait Metspalu sõnul samuti väga rahvusvaheline. Mõni välistöötaja ja -tudeng käib küll huvi pärast eesti keele kursustel, kuid see on pigem hobi, mille jaoks enamasti ei jätku võhma neil, kes viibivad siin lühemat aega.

«Ilma et suuri reegleid oleks paika pandud, on meie teadustöö selgelt kakskeelne. Mõnda

aega tagasi üritati TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudis eestikeelsel magistriõppekaval pidada loenguid inglise keeles, aga kui saalis olid ainult eestlastest õppejõud ja tudengid, oli see pisut tobe olukord. See oli aga umbes 15 aastat tagasi, nii et ilmselt on mõlema poole inglise keele oskus praeguseks parem. Vajadus ingliskeelse õppe

järele tekib siis, kui seltskond on rahvusvaheline. Teadustöö kontekst on teine,» rääkis Metspalu.

Tiit Hennoste ütles, et ka eesti ja üldkeeleteaduse instituut võtab inimesi tööle erialase pädevuse põhjal ja selle töötajaskond on vägagi rahvusvaheline. Nende olukord on aga erinev, kuna seal on õppetöö põhi keel eesti keel.

Õigusnõunik Aliis Liin leidis,

et kui välismaa professorid on Tartusse jõudnud, on ülikool huvitatud sellest, et saada neilt võimalikult palju kasulikke teadmisi ja kogemusi.

«Kui me jätame nad kõrvalle näiteks instituudi nõukogu tööst, ei kasuta me ära nende potentsiaali. Aga kas nende kaasamine tähendab tingimata, et koosolekuid tuleb pidada inglise »

ÜLDIST KEELEABI PAKKUVAD ABIVAHENDEID ON NII PABERIL KUI KA INTERNETIS, ERIALASE TEADUSKEELE ARENDAMINE VAJAB AGA KESKSILT KOORDINEERITUD TEGUTSEMIST.

» keeles, või oleks vaja võtta tööle näiteks tõlk, kelle abi saaks kasutada?» arutles Liin.

Tõlgi teenuseid kasutab praegu TÜ nõukogu ja sama soovi on keelenõunik Kristel Ressi sõnul avaldanud ka ülikooli valdkonnad. Lisaks katsetatakse automaatset kõnetuvastust ja masintõlget, nagu seda sai näha 12. märtsil peahoone aulas emakeelepäeva konverentsil.

Ainult tehnika peale lootma ei saa aga kindlasti jääda. Keeletehnoloogilised lahendused, mida Eestis praegu pakutakse, on veel poolikud. Eriti heidetakse masintõlkeprogrammidele ette keeletaju ja -konteksti puudumist.

Pealegi kannataks praktika puudumise tõttu eestlaste võrkeeleoskus.

«Kui me õpetame noored IT alal välja nii, et nad ei saa rahvusvahelises ettevõttes hakkama, on midagi väga halvasti. Meie erialal ei saa öelda, et ei pea oskama inglise keelt!» oli Vilo veendunud.

RAHVUSVAHELINE RAHVUSÜLIKOO

Hennoste jaoks on ülikool eelkõige osa ühiskonnast. Alles selle järel tulevad muud rollid. «Õpetada tuleb selles keeles, mis on inimese hilisem töökeel, eriti kui see töö on inimestega. See käib nii eesti keele uurijate kui ka näiteks arstide kohta,» ütles ta.

Kuigi kõrgharidusstandardiga on kehtestatud nõue, et doktoriõppes madalamatel astmetel peab olema õppekaval üks põhi-keel, ei tähenda see tingimata, et muid keeli ei tohi kasutada.

Eestikeelsel õppekaval võib kasutada näiteks inglise-, saksa-, soome- ja venekeelseid õpematerjale. Samuti võib sinna kuuluda mõni võõrkeelne aine. Välisõppejõud võivad pidada võõrkeelseid loenguid ja seminare. Sama kehtib ingliskeelse õppekava puhul.

TÜ VÕIMALUS ON MUUTUDA RAHVUSVAHELISEKS TÕMBEKESKUSEKS, OLLA KÕRGETASEMELISE TEADUSE JA ÕPETAMISE EKSPORTIJA.

2018. aastal võetakse Tartu Ülikoolis üliõpilasi vastu 23 ingliskeelse õppekava alusel. Viis aastat tagasi oli see näitaja 12. Peaaegu kõik ingliskeelsed õppekavad on magistriastmes, kusjuures neid jagub igasse valdkonda.

«Arvan, et magistriaste peaks ki liikuma inglise keele poole. TÜ roll ja võimalus on muutuda rahvusvaheliseks tõmbekeskuseks ja olla kõrgetasemelise teaduse ja õpetamise eksportija. Paraku saab seda teha vaid inglise keeles,» rääkis Metspalu.

Seda näib toetavat Eesti parimate koolide gümnaasiumilõpetajate seas levinud suundumus: parimad lõpetajad eelistavad mainekaid välismaa kõrgkooli.

«Neil on gümnaasiumist väga tugev eesti keele põhi all ja minu teada on nad enamasti ka väga eestimeelsed. Aga nad ei vali ülikooli selle järgi, kus saaks õppida eesti keeles, vaid selle järgi, kus õpetatakse huvipakkuval erialal kõige paremal tasemel. Kui me keskendume eesti keeles õpetamisele ja seeläbi kannatab meie rahvusvaheline pool, ei aita see meid kuidagi,» lisas Vilo.

Hennoste meelest ei saa aga ülikooli selles mõttes tervi-

kuna vaadata. On keelesidusa uurimisobjektiga teadused nagu lingvistika, sotsioloogia ja psühholoogia, mille õppimisel on keeleoskusele ülioluline roll, aga mitte-keelesidusa uurimisobjektiga teaduste puhul pole see nii oluline.

«Kui ma lähen Eestis näiteks

sotsioloogilist küsitlust tegema, pean seda tegema eesti keeles. Minu meelest ei ole meil võimalik magistriõppes näiteks sotsioloogi õpetada, kui nad ei suuda eesti keeles põhjalikke uurimistöid teha. Ja kes tahaks minna arsti juurde, kes temast aru ei saa? Aga mida matemaatilise uurimisteema mul on, seda vähem keelesidus on sellest artikli kirjutamine,» rääkis Hennoste.

KEELEMEETMED TOOVAD KASU

Metspalu arvas, et kui oleme eelkõige tugev teadusülikool, mis toob Tartusse helgeid päid tervest maailmast, siis suudame paradoksaalsel kombel ka paremini täita oma rahvusülikooli ülesandeid.

«Selle kõrval saaksime teha eestlastele magistriprogrammidest eestikeelseid mooduleid, mis aitaksid luua ja hoida meie teaduskeelt. Mulle tundub, et mida parem on rahvusvaheline pool, seda parem saab olla eestikeelne pool, aga mitte vastupidi,» arutles Metspalu.

Kuidas aga kasutada ja esile tõsta eesti keelt rahvusvahelises kontekstis? Ja veel enam – kui-

das teha seda nii, et sellest oleks kasu õppijatele, õppejõududele ja ka teaduskeelele?

«Minu meelest on väga hea, kui doktorandid kirjutavad oma alal eestikeelseid populaarteaduslikke artikleid. Ma ei nõuaks seda kõigilt, aga see võiks olla osa eestikeelsest moodulist, mille läbimise korral saab näiteks tasuta õppida,» pakkus Metspalu välja.

«Kui doktorandid ei taha kirjutada, laseksin neil pidada eestikeelseid populaarteaduslike loenguid. Neid saaks pakkuda koolidele, esitada videoloenguna ülikooli veebis või kasutada Novaatoris. Ja tegelikult saab selle põhjal hiljem ka kirjatöö vormistada,» leidis Hennoste.

Selle peale pakkus Ress välja, et keda hirmutab pikem ettekanne, võiks proovida tutvustada mõnd teadusteemat näiteks kolme minutiga.

«Alles hiljuti pääses selles formaadis rahvusvahelise konkursi finaali Tartu Ülikooli doktorant, kes on USA-st pärit. Äkki võiks teha midagi sellist ka eesti keeles ja jagada parimatele auhindu?» tegi keelenõunik ettepaneku.

Sellised kogemused suurendavad esinemisjulgust ja eneseväljendusoskust ning õpetavad palju kasulikku kuulajatele ja esinejale (või lugejatele ja kirjutajale). Kui võtta mõni teadusteema lühidalt ja arusaadavalt kokku, aitab see levitada teadmust.

Vilo lisas, et sama eesmärgi teenivad mitu populaarset avatud kursust (MOOC), mille ülikool ja riik on sellest hoolimata jätnud puhtalt instituudi õlule.

«Räägime, et eesti keele kasutamine ja hoidmine on erialaselt tähtis. On päris kurb, et kõige

suuremad eestikeelsed e-kursused, nagu «Programmeerimine maälähedastelt» ja teised, mille on läbinud juba enam kui 10 000 inimest, ei ole saanud rohkem toetust kui ainult sõnades. Aga mis saabki olla parem kui eestikeelne õpe kogu rahvale, mis parimal juhul loob ja levitab eestikeelset arvutiterminoloogiat?»

TEADUSKEEL VAESLAPSE ROLLIS

Eestikeelne terminoloogia teeb muret peaaegu kõigil erialadel, kus suurem osa õppematerjalidest on inglise või mõnes muus võõrkeeles. Napib ka inimesi, sest teaduskeele loomine ja süstematiseerimine nõuab erialaseid, keelekeskkonna- ja lingvistilisi teadmisi. Arvestades seda, et seni on olnud erialakeele arendamine üksikute entusiastide hobi, toob kõik see endaga kaasa ohtralt lisatööd, milleks lihtsalt pole aega.

«Oleks vaja eraldi inimesi, kes suudaksid erialakeeles orienteeruda, erinevatest õppematerjalidest terminid välja korjata, need kaardistada ja ühtlustada, selleks et neid tabavalt tõlkida eesti keelde ja õigesti kasutada.

TEADUSKEEL POLE AINULT TERMINOLOOGIA, VAID TERVE HULK KEELELISI KONSTRUKTSIOONE JA TEKSTIEHITUSE VÕTTEID.

Ainuüksi meie instituudis, kus on üle 1000 tudengi ja üle 140 töötaja, oleks tööd rohkem kui ühe täiskoha jagu,» seletas Vilo.

Kui kõik need asjad on kooskõlastatud ja ühtne terminoloogia välja töötatud, oleks abi vaja ka selles, kuidas õpetada ning kirjutada diplomitöid ja populaarteaduslikke artikleid erialases keeles. On vaja nõusta-

jaid, toimetajaid, korrektoreid ja teisi asjatundjaid.

Hennoste rõhutas, et teaduskeel pole ainult terminoloogia, vaid terve hulk keelelisi konstruktsioone ja tekstiehituse võtteid. Ka neid tuleb süstematiseerida, kujundada ja kasutada.

«Raamatupoest leiab kümnete kaupa teoseid sellest, kuidas kirjutada mingis valdkonnas ingliskeelset teadusteksti. Eestis on sellest puudus, sest meil pole vastavat tava, süsteemi, raha ega inimesi,» nentis eesti keele vanemteadur.

Omakeelsete erialaterminite loomise juures on oluline muu hulgas see, et vasted oleksid kasutajate jaoks loogilised ja suupärased. Lihtsalt sõnade väljamõtlemisest ei piisa, termineid tuleks teha ise teaduslikku teksti luues, mõtestades ja eelkõige aktiivselt kasutades.

Hennoste kinnitas, et eesti ja üldkeeleteaduse instituut suudaks luua alusprogrammi, mille põhjal saaksid eraldi üksuse või iga instituudi erialakeele arendajad luua ja kinnistada oma teaduskeelt. Otsus ja rahastus selleks peaksid tulema aga kesk-

selt: kas ülikooli juhtkonnalt või riigilt.

«Kindlasti oleks selle järele vajadust, aga olemasolevate vahenditega ei saa seda mingil juhul teha. Teaduskeele arendajate võrgustik peaks tulema koos lisarahaga, kuid ma pole kindel, et see on koht, kus ülikooli king kõige rohkem pigistab,» ütles Metspalu. U

FOTO: SANDRA SAAR

BÜS-I LIIKMED TAHAVAD TUUA TEADUSE INIMESTELE LÄHEMALE.

Hing mässab teaduse rahastamise pärast

ALMA MATER

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Bioteaduste Üliõpilaste Seltsi liikmetel on eesmärk näidata inimestele, et teadus ei ole midagi kaugel, vaid puudutab meid kõiki iga päev. Peale selle vaevavad noored oma südant teaduse tuleviku ja rahastamise pärast.

MTÜ Bioteaduste Üliõpilaste Seltsi (BÜS) asutasid geenitehno-

loogid viis aastat tagasi. Seltsi asepresident Mare Vahtre selgitas, et nende jaoks

seisneb üks BÜS-i suur eelis selles, et nad saavad osaleda õppekavade arendamises. «Praegu räägime kaasa näiteks magistriõppekavade arendamises ehk põhimõtteliselt saame ise luua endale õppekava,» ütles Vahtre.

BÜS-i president Kaisa Põhako lisas, et nad ütlevad oma arvamuse välja ka õpirände vallas, et seda täiustada ja anda tudengitele võimalus minna vahetusüliõpilaseks mujale kui Läti või Türki, mida kool praegu pakub.

Seltsi peasekretär Margret Altoa rääkis, et nende erialadel on kurb tõsiasi see, et tohutult palju on teooriat, kuigi võiks olla

rohkem rakendust. Seda viimast pakubki BÜS.

Koostööd tehakse näiteks teaduskooliga, kelle vahendusel käivad tudengid koolides oma teadmisi jagamas, kusjuures teaduskool maksab kinni tudengite transpordi ja toitlustuse. Vahtre ütles, et tudengite jaoks on see hea võimalus õpitut teistele tutvustada. Varsti peetaksegi järgmine loeng, milles käsitletakse vaktsineerimist.

KASULIK MUTATSIOON

BÜS-i suurprojekt on gümnaasiuminoortele mõeldud geneetika õppepäevad, kuhu tulevad õpilased tervest Eestist, et osaleda kahes töötoas. Esimeses töötoas saab õpilane uurida, kas tal on üks kindel DNA mutatsioon – kui on, siis ei haigestu ta suuremasse osasse HI-viiruse tüvedesse. «See on väga kasulik mutatsioon, mida teada,» lausus Vahtre.

Teises töötoas keskendutakse kriminalistikale. Kuriteopärgalt võetud proove analüüsides peavad õpilased välja selgitama kurjategija. BÜS-i liikmete sõnul on taolised töötoad nii noortele endile kui ka õpetajatele väga meeldinud.

BÜS teeb koostööd ka Rahva Raamatuga, mis on äratanud suurt tähelepanu. Vahtre, kes korraldab seda projekti, rääkis, et varem saadi arenguprogrammist «Ole rohkem» igal aastal toetust, mis moodustas BÜS-i eelarvest märgatava osa, aga sel aastal seda enam ei antud. Siis arvasid noored, et võiksid hakata

rohkem tegelema sponsorlusega, ja sellest mõttest kasvas omakorda välja idee teha ettevõtetega püsivat koostööd. Nii alustatigi Rahva Raamatu teemaõhtuid.

Tavaliselt võetakse teemaõhtul ette mõni ilukirjanduslik raamat ja vaadeldakse seda teaduslikumast küljest. Esimesel korral keskenduti vananemisele ja rääkimas käis Riin Tamm. Teisel teemaõhtul, mille pealkiri oli «Kuidas minust sai narkomaan», esines psühholoog Kaarina Laas, kes rääkis narkomaaniaga seotud psühholoogilistest probleemidest. Järgmisel teemaõhtul räägitakse aga armastusest ja esineb Raivo Mänd.

Vahtre sõnas, et koostööl Rahva Raamatuga on veidi suurem eesmärk: meelitada bioteaduste erialade inimesi rohkem ilukirjandust lugema, sest koolitöö on üpris pingeline, peale selle tuleb veel laboris käia ja aega iseendale kipub väheks jääma.

OMAMOODI MISSIOON

BÜS-i liikmed kinnitasid, et õpingute ajal saadab neid kõiki omamoodi missioonitunne.

Esimese kursuse tudeng Heiki Reila ütles, et endale geenitehnoloogia elukutseks valinud inimesed tahavad midagi muuta, näiteks uurida mõnda pärilikku haigust.

Bioloogia tudeng Merilin Raudna seletas, et tema tahab kaitsta keskkonda ja loodust. «Ma ei taha aidata mitte nii väga inimest, kes saab teha veel rohkem halba keskkonnale ja loodusele,» sõnas ta. >>

» Vahtre rääkis, et tema valitud eriala tähendab natuke ka seda, et tuleb ennast ohverdada, sest praegu pole teaduses kõige rikkamad ajad. «Teaduse rahastamine ei tee meie tulevikku eriti helgeks,» lausus ta.

Seltsi president Põhako ütles, et ühiskonnas paraku natuke alavääristatakse teadlase ametit. «Kui ma vaatan, kuidas levivad

märk on populariseerida teadust ja lükata ümber müüte, selleks et inimesed usuksid rohkem just nimelt teadusesse, mitte pseudo-teadusesse.

Altoa rääkis, et inimesed võiksid mõelda rohkem kriitiliselt ja kasutada oma väidete kinnitamiseks rohkem fakte.

Peale teaduse populariseerimise on noortel südamele ka

dutab neid valusalt, sest nad on näinud pealt olukordi, kus tudeng loeb mõnest artiklist uue tehnika kohta ja räägib sellest õhinal juhendajale, kes aga ütleb, et seda ei saa proovida, sest see on liiga kallis.

On olnud ka juhtumeid, mille puhul raha lõppes uurimistöö ajal otsa ja seda ei saanud jätkata.

«Näeme õpingute algusest peale, kui kokkuhoidlikult raha tõttu töötatakse. Siis hakkadki selle pärast südant valutama,» lausus Põhako.

BÜS-i kuuluvad umbes 70 tavaliget, juhatus ja toetajaliikmed, keda on 10–15. Seltsiga saab liituda näiteks ajaloo tudeng, kellele meeldib bioloogia. UT

BÜS-I ÜKS EESMÄRK ON POPULARISEERIDA TEADUST JA LÜKATA ÜMBER MÜÜTE, SELLEKS ET INIMESED USUKSID ROHKEM TEADUSESSE.

libaarusaad – näiteks et vaktiseerimine põhjustab autismi ja maa on lapik –, siis tunnen end veidi halvasti, sest ise näed palju vaeva, aga ühiskond sõidab sellest üle,» lausus ta. BÜS-i üks ees-

teaduse rahalise poolega seotud küsimused.

«Meie hing mässab teaduse rahastamise pärast,» lausus Vahtre.

Põhako ütles, et teema puu-

TUDENG KÜSIB

Kuidas hoiduda edasilükkamisest?

MAILIS SULTS JA LEA NAGIRNAJA

Tartu Ülikooli üliõpilaspühholoogid

Õuliste koolitööde edasilükkamine ei mõjuta mitte ainult õppimist, vaid ka enesetunnet, tekitades kurbust, pettumust ja eneses kahtlemist. Me lükkame tähtsaid asju edasi eelkõige järgmistel põhjustel:

- hirm, näiteks kardame, et ei ole ülesande püsituselt aru saanud või et saame kehva hinde;
- negatiivsed uskumused, näiteks kinnitame endale, et «mina lihtsalt ei oska kirjutada»;
- perfektsionism, näiteks oleme veendunud, et töö tulemus peab olema täiuslik, selleks tuleb täpselt õigel määral ette valmistuda ja töö eest saadav hinne tohib olla ainult suurepärase.

Kuidas viivitamisega toime tulla?

- Esiteks teadvusta endale, miks sa õppimist edasi lükkad ning otsi siis sobivaid viise viivitamise ja asendustegevuse vältimiseks.
- Vaata üle oma õpikeskkond ja mõtle, kas see toetab keskendumist ja õppimist.
- Pane paika oma prioriteedid: mis on parasjagu kõige olulisem, kas näiteks sahtli koristamine või ikkagi essee valmis saamine õigel ajal?
- Koosta täpne ajakava koos tähtaegadega ja määra endale igaks päevaks ülesanded, mis tuleb päeva jooksul ära teha.
- Püüa end motiveerida, näiteks jaga suurem ülesanne väiksemateks jõukohasteks osadeks.
- Õpi koos teistega.
- Jälgi, et pingelise keskendumise vahele jääksid lühikesed puhkepausid.
- Ja lõpetuseks – hakka lihtsalt kusagilt pihta! ●

VESINIKAUTOD ON KÜLL KESKKONNASÄÄSTLIKUD, KUID NENDE HINNAKLASS ON SIIANI OLNUD LIIGA KÕRGE.

Doktorant ähvardab teha hirmkalli vesinikauto taskukohasemaks

TEADUS

KATRE TATRIK
katre.tatrik@ut.ee

Tartu Ülikooli keemia doktorant Sander Ratso lõi uudse tehnoloogia, mille kasutuselevõtt lõöks ülikallite kütuseelementide hinna alla ja muudaks need kõigile kättesaadavaks laiatarbekaubaks.

Kütuseelement on seade, milles vesiniku ja hapniku ühinemisel

tekib elektrienergia. Selliseid kütuseelemente kasutatakse vesinikautodes. Seega aitaks

» kütuseelementide hinna langus kaasa sellele, et praegu väga kalleid keskkonnasäästlikke vesinikautosid võetaks rohkem kasutusele.

Toyota Mirai, Hyundai Nexo ja Honda Clarity Fuel Cell on vesinikautod, mis vuravad ringi mitmel pool maailmas. Nende masinate kütuseelementides kiirendatakse keemilist reaktsiooni ülikallil plaatinal põhineva katalüsaatoriga.

On võimalik, et need ja uuemadki mudelid muutuvad tulevikus senisest palju odavamaks ning et nende liikumapanev jõud tuleb Eestis loodud soodsa hinnaga süsiniknanotorudest katalüsaatoritest.

EDUKAS MAGISTRITÖÖ

Artiklite avaldamine kõrge tasemega rahvusvahelistes teadusajakirjades kuulub tavaliselt doktoritöö juurde, aga Tartu Ülikooli keemik Sander Ratso tuli sellega toime juba magistritöö tasemel. Veelgi enam – tema arendustöö võib lahendada suure probleemi, millega kütuseelemente tootev tööstus seisab praegu silmitsi.

Noor teadlane Ratso, kes soovib muuta maailma paremaks, on loonud materjali, millega võiks kütuseelementide tootmise hinda kordades langetada.

Soomes ja USA-s tehtud katsete tulemused kinnitavad, et tegemist on lootustandva plaatina alternatiiviga, mis võib aidata toota kütuseelemente märksa ökonoomsemalt.

Kõik sai alguse sellest, kui Ratso hakkas magistritöö jaoks uurima hapniku elektrokatalüütilist redutseerumist. See

VESINIKAUTO TOYOTA FCV CONCEPT.

on praegu tööstuses üks kõige tähtsamaid elektrokeemilisi reaktsioone, mis toimub madalatemperatuursete kütuseelementide katoodil ehk keemilise vooluallika elektrodil.

Just selle protsessi aeglus on peamine põhjus, miks muidu tõhusaks peetud ja palju kiidetud kütuseelementid pole ikka veel saanud laiatarbe-kaupa.

Paraku vajavad madalatemperatuurset kütuseelementid oma tööks, sealhulgas hapniku elektrokatalüütiliseks redutseerumiseks, väga head reaktsiooni

kättesaamine väga keeruliseks. Nimelt asub üle 80% maailma plaatina varudest Lõuna-Aafrikas Bushveldis, kus maapinnale kõige lähematest varudest on märkimisväärne osa juba välja kaevatud.

Ratso uuris oma magistritöös, kuidas plaatina asendada lämmastiku ja siirdemetallidega dopeeritud süsiniknanotorudega.

«Süsiniknanotorud on süsiniku vorm, mis sarnaneb üldtuntud grafiidile,» selgitas Ratso. «Kui grafiidile on iseloomulik planaarne grafeeni

KUI UUDNE KATALÜSAATOR JÕUAKS MASSTOOTMISSE, OLEKS SELLE HIND SENI KASUTATUD MATERJALIDEST OLULISELT ODAVAM.

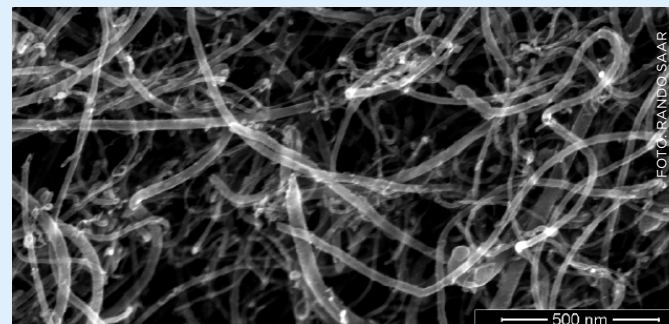
kiirendavat materjali ehk elektrokatalüsaatorit.

Praegu kasutatakse selleks plaatina, aga see väärismetall on teatavasti kullaga samas hinnaklassis ja ajab kütuseelementide hinna väga kõrgeks.

Plaatina kaasneb veel üks suur puudus. Kui kogu maailmas hakataks sellest tootma hulganisti kütuseelemente, muutuks selle suurtes kogustes

kihtidest koosnev struktuur, siis süsiniknanotorude puhul on grafeeni kihid justkui rulli keeratud. Nii moodustuvad mõnekümne nanomeetrise läbimõõduga torukesed.»

Keemilist protsessi dopeerimist kirjeldas ta nii: «Lämmastiku ja siirdemetallidega dopeerimise puhul asendatakse grafeeni kihtides mõned süsinikuaatomid lämmastiku

LÄMMASTIKU JA SIIRDEMETALLIDEGA DOPEERITUD SÜSINIKNANOTORUD.

TULEMUSRIKAS TEADUSTÖÖ

Ratso magistritöö tulemused avaldati kolmes rahvusvahelises teadusajakirjas ja uurimus sai möödunud aastal üliõpilastööde riiklikul konkursil esimese koha.

Ratso töö sai võimalikuks tänu sellele, et Haridus- ja Teadusministeerium rahastas tema juhendaja Kaido Tammeveski juhitud institutsionaalset uurimisteemat ja Euroopa Regionaalarengu Fond professor Enn Lusti juhitud teaduse tippkeskuse projekti «Uudsed materjalid ja kõrgtehnoloogilised seadmed energia muundamise ja salvestamise süsteemidele».

Tammeveski töörühm Tartu Ülikooli keemia instituudis on saavutanud märkimisväärset edu kütuseelementide katalüsaatorite uurimisel. Viimasel viiel aastal on rühma liikmed avaldanud sellel teemal ligi 50 teadusartiklit, millele on viidanud suur hulk nende kolleege terves maailmas.

KAS TEADSID?

- Kütuseelement on seade, millega keemiline energia muundatakse elektrienergiaks.
- Kütuseelementil kui keemilisel vooluallikal on suur eelis fossiilsete kütuste põletamisel põhinevate tehnoloogiate ees, sest see toodab energiat traditsioonilistest lahendustest tõhusamalt.
- Kütuseelement toodab energiat ilma saasteainetega ehk emissiooni tekitamata. Kütuseelementide abil sõitva auto väljalasketorst tuleb ainult veeauru.
- Madalatemperatuuriline kütuseelement vajab kütuseks puhast vesinikku või metanooli. Selliseid kütuseelemente saab kasutada mootorsõidukites, kodustes kütte- ja elektritootmissüsteemides ning kaasaskantavates elektriseadmetes, näiteks nutitelefonides ja sülearvutites. ●

ja metallidega. See annabki süsiniknanotorudele katalüsaatorina suure aktiivsuse.»

Ratso kasutas katalüsaatori valmistamisel lämmastiku allikana ditsüaandiamiidi. Seda ainet lisatakse väetistele ja selle kilohind jääb mõne euro kanti.

VÕIMAS HINNAVÕIT

Võrdluseks ütleb Ratso, et plaatina ühe untsi ehk 31,1 grammi hind on praegu ligi 1000 dollarit ja et ühe vesinikauto kütuseelementide tarvis kulub seda 30–60 grammi. Kui tartlase loodud uudne katalüsaator jõuaks masstootmisse, oleks selle hind seni kasutatavatest variantidest oluliselt odavam.

Uut katalüsaatori materjali on juba katsetatud Soomes Aalto Ülikoolis ja USA-s Arizona Osariigi Ülikoolis (ASU).

Sealsed teadlased kasutasid eestlase odavat süsiniknanotorudest katalüsaatorit olemasolevates kütuseelementides ja leidsid, et Ratso oma töötab sama hästi kui kallid plaatina-katalüsaatorid.

«Katsete tulemused tõestavad, et tegemist on lootustandva alternatiiviga,» kinnitas keemiamagister. Ta jätkab enda loodud süsiniknanotorude uurimist doktorantuuris ja püüab kasvatada nende katalüütilist aktiivsust plaatina omast veelgi suuremaks. Peale selle tahab ta parandada süsiniknanotorude stabiilsust, et neid saaks päriselt hakata kasutama kütuseelementide katalüsaatoritena.

Artikkel ilmus ka TÕ ja ERR-i ühises teadusportaalil ERR Novaator. UT

Pissialarm muudab hooldajate elu lihtsamaks

ETTEVÕTLUS

Piss-i-Alarm on nutikas seade, mis annab teada, kui on käes õige aeg mähet vahetada. See on mõeldud kasutamiseks peamiselt hoolekandeesutustes, kus inimene ei saa alati ise öelda, et vajab abi.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Piss-i-Alarmi andur asub mähkmes ja selle abil teavitatakse hooldustöötajat, kui on vaja mähet vahetada. Andur on ühekordne ja see visatakse ära koos mähkmega.

Kui niiskustase tõuseb, mis tähendab, et mähet tuleb vahetada, saadab seade teate hooldaja mobiiltelefonile. Uude mähkmesse pannakse ka uus andur.

Tuuli Ainsaar, kes on üks idee eestvedajaid, rääkis, et töötab teenuste arendusspetsialistina riigi äriühingus AS Hoolekandeteenused.

Eelmisel aastal korraldati seal mõttetalgud, et tulla välja uute

ideedega ja teha ettepanekuid, mis teeksid erihoolekandeteenuse osutamise oluliselt kergemaks. Sealt kasvas välja Piss-i-Alarmi idee.

«Mõtlesime üheskoos, et oleks kahju, kui need ideed jääksid vaid sahtlisse. Seega võiks proovida vähemalt ühe mõttega edasi minna,» rääkis Ainsaar.

Kõigist ettevõttes välja pakutud ideedest valisid töötajad välja just mähkmeanduri, mille arendamisega taheti jätkata.

Ainsaar on varem õppinud sotsiaaltööd ja õpib praegu Tartu Ülikooli magistriastmes sotsiaalpoliitikat. Kuigi praegu töötab ta teenuste arendajana, alustas ta üheksa aastat tagasi erihoolekodus tegevusjuhendajana.

«Olen kõrvalt näinud, mida tähendab inimese hooldamine ja kui piinlikud on inimeste jaoks teatud momendid, eriti veel siis, kui sa ei saa end väljendada nii, nagu tahaks. Ja kui õnnetus on juhtunud, siis on inimestel häbi öelda, et mul said püksid märjaks,» rääkis Ainsaar.

Tema sõnul on sellise toote jaoks kindlasti vajadus olemas.

AITAB TÖÖAEGA OPTIMEERIDA

Ainsaar rääkis, et ideaalne oleks, kui iga kliendi jaoks oleks taolises asutuses üks töötaja, kes toetab teda iga päev, aga tegelikult on paraku selline, et 20–30 inimese kohta on üks hooldaja.

Toode aitaks töötajatel oma tööaega optimeerida. Praegu

käivad hooldajad ja kontrollivad mähkmete kuivust, et inimene ei peaks pikalt olema ebameeldivas olukorras.

«Reaalsus on aga see, et kui mähkme imavuspiir on käes, hakkab mähe läbi laskma. Selle tagajärjel võib olla kogu voodi märj ja seal tuleb patjadest kuni madratsini kõik välja vahetada,» ütles Ainsaar.

Kui andur annaks teada, et nüüd on käes viimane hetk, mil mähe tuleks enne läbilaskmist ära vahetada, ennetaks olukordi, kus klient peab olema ebameeldivas ja märjas keskkonnas.

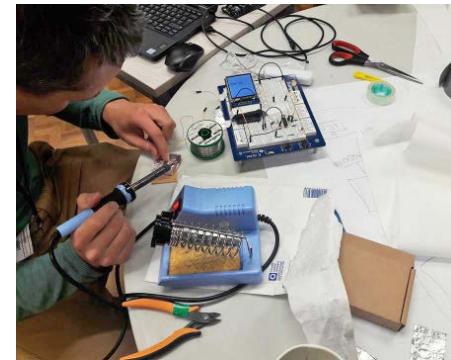
Samas hoitaks töötajate aega kokku, sest nad jõuaksid õigel ajal panna uue mähkme ega peaks kogu voodikomplekti välja vahetama ja pesema.

Praegu on toote prototüüp valmis ja tehtud on katseid, mille käigus on mähkme sisse vett pritsitud. Seni on prototüüp toiminud.

Mähkme sees on üks andur, mis juhib vedelikku. Kui andur saab märjaks, saadab see teabe vastuvõtjasse, mis omakorda edastab info hooldajale.

Lõppkokkuvõttes jõuab töötaja telefoni teade, et seitsmendal palatis tuleb Pillel mähe ära vahetada. Kui ei taheta nimesid kasutada, saab need asendada numbrite või koodidega.

Lisaks on idee eestvedajatel plaan luua internetikeskkond, kuhu koondatakse kõik andmed, et neid hiljem analüüsida. Andmetest võib kasu olla mähkmete täitumise ennetamisel: nende

ANDURIGA MÄHKMED VAJAVAD NUTIKAT LAHENDUST.

VALMISTOOTEL ANDURIT NÄHA EGA TUNDA POLE.

PISS-I-ALARM PÄÄSES «AJUJAHI» VÕISTLUSEL 30 PARIMA SEKKA.

põhjal koostatakse graafik, ja kui sellelt selgub, et Pille mähe saab iga päev märjaks kell 12, ei pea seda hetke enam ära ootama, vaid hooldaja viib patsiendi enne seda ise WC-sse.

MÄHKMEANDUR TULEB LÕPUKS ODAVAM

Ühekordseks kasutamiseks mõeldud mähkmeandurit ei tohiks olla tunda ega näha.

Mis võiks olla toote lõplik maksumus, on Ainsaare sõnul raske öelda, sest see sõltub sellest, kas andurid tuleb otsustada lõpuni ise toota või saab neid osta.

Kui aga igakuised kulud kokku liita, siis oleks selliste mähkmete kasutamine hoolekandeesutustes jaoks palju oda- ➤

» vam, sest muidu vahetatakse mähkmeid ka siis, kui vajadus selleks pole veel kätte jõudnud.

Kui toode päriselt valmis saab, on AS Hoolekandeteenustel kavas seda kasutada. Peale selle on tootest räägitud Koeru hooldekodu ja erinevate vanadekodude töötajatele, sest Ainsaare sõnul ei takista miski toote kasutamist nii erihoolekande- kui ka üldhooldusasutustes.

«Igal juhul on toode abiks neile, kellel on vaja mähkmeid kanda ja kes ei suuda teada anda, et mähet tuleb vahetada,» sõnas Ainsaar.

Samasuguse anduri võiks paigaldada ka laste mähkmetesse, aga Ainsaar ütles, et lastevanematega peetud vestlustest on selgunud, et selleks pole kuigi suurt vajadust.

Vanemad on öelnud, et kui nad on lapsega kodus, siis jagub neil aega küll, et kontrollida, kas mähe on saanud märjaks või mitte.

PÕNEV JA HARIV KOGEMUS

Piss-i-Alarm pääses telesaates «Ajujaht» 30 parima sekka. Ainsaar rääkis, et see kogemus on nende jaoks olnud väga põnev ja hariv alates turundusest kuni muutusteni müügi- ja äritegevuse tunnetamises.

Idee eestvedaja rääkis, et kui ta ei olnud varem rahanduse vallas eriti riskialdis inimene, siis pärast «Ajujahi» koolitusi hakkas ta mõtlema hoopis teistmoodi: kui ei riski, ei ole ka mingit võimalust võita.

«Seega on konkurss teinud mind kindlasti palju julgemaks ja ma olen juurde saanud

erinevaid müüginippe,» lausus ta.

Piss-i-Alarmi eestvedajad rõhuvad alguses sellele, et

PISS-I-ALARMI PUHUL TEKITAB TOOTE NIMI ALATI PARAJAT ELEVUST. NIME KOHTA ON NEILE ÖELDUD, ET SEE POLE ÄRILISELT KUIGI HEA.

nende toode aitab kokku hoida kulusid.

«Aga eks me kõik saame aru, et suurem väärtus on ikkagi inimväärikus, mida saab selle tootega inimestele pakkuda,» ütles Ainsaar.

Ainsaar rääkis, et kui jälgida meediat, siis tulevad seal esile hooldekodudega seotud negatiivse maiguga juhtumid, aga kui mõelda, kui palju on Eestis inimesi hooldeasutustes, siis ei ole negatiivsete lugude arv tegelikult suur.

«Usun, et meil väga austatakse hooldekodudes elavaid inimesi. Selleks on ka erinevad järelevalveorganid, näiteks õiguskantsler. Inimestel on võimalus igale poole pöörduda,» avaldas Ainsaar arvamust.

Ta ütles, et hooldaja tööd saab teha ainult selline inimene, kes austab teisi inimesi ja kellele meeldib teiste eest hoolitseda. Inimesed, kes seda ei suuda, ei pea süsteemis kaua vastu.

Kui tihti räägitakse, et hooldajad istuvad niisama, siis tegelikult ei ole see nii, sest kõik tegutsevad kindla graafiku alusel.

Ainsaar nentis, et sageli on meediasse jõudnud lood kirjutatud teiste inimeste muljete põhjal, kui neile tundub, et nende lähedasele tehakse liiga, aga fakte nendes lugudes ei esitata.

«Seal võib olla ka seda, et inimest ennast vaevab see, et ta pidi lähedase hooldekodusse panema, või hooldatav võib

asju ette kujutada ja rääkida nendest lähedastele,» seletas Ainsaar.

Piss-i-Alarmi puhul tekitab toote nimi alati parajat elevust. Ainsaar rääkis, et neile on nime kohta öeldud, et see pole äriliselt kuigi hea, sest on naeruväärne.

Peale selle on neil soovitatud nimi ära muuta ja midagi paremat asemele mõelda.

ÄRATANUD PALJU TÄHELEPANU

Samas on nimi Ainsaare sõnul tähelepanu ärritanud ja esialgu oligi see nende eesmärk. Siiski mõlgutavad nad mõtteid nime vahetamisest.

Uus nimi pole küll veel paigas, aga ilmselt seostatakse see edaspidi väärikuse temaga, sest see annab ettevõtte olemust kõige paremini edasi.

Esimestel «Ajujahi» võtetel, kui kõigil olid rinnas idee nimega sildid, oli üks naine küsinud, kas see on ikka õige, et võistkonna nimi on pissi-alarm. Ta arvas, et on juhtunud eksitus.

«Loodan, et kui olen ise kunagi olukorras, kus vajan teiste inimeste hooldusabi ega suuda end ise väljendada, siis aitab just taoline seadeldis säilitada minu elukvaliteeti,» lausus Ainsaar lõpetuseks. UT

Kui saad hakkama New Yorgis, saad hakkama igal pool

REISIKIRI

Säravad tuled, kõrgusesse ulatuvad pilvelõhkujad, kollased taksod, *hot dog*'i müügiputkad, Wall Street, «Sõbrad», «Seks ja linn» ja «Empire State of Mind» – need on tavaliselt esimesed asjad, mis seostuvad inimestel New York Cityga.

LIISI ORG
TÜ vilistlane

Suuresti oli see nii ka minuga. Ma ei mäleta, et oleksin kunagi unistanud minna Ameerikasse, nagu räägivad paljud õnneotsijad. Küll aga on mul alati olnud küljes mingisugune välismaa pisik. See tuli kallale juba bakalaureuseõpingute ajal Erasmus vahetusaastal Madridis ja lõppu pole veel näha, aga kes seda teab. Kindel on see, et Ameerika üllatas ja pani endasse armuma esimesest silmapilgust.

Kõik algas ühel suvekuul juba paar aastat tagasi, kui mõtlesime elukaaslasega, et peaks võtma ette midagi hullumeelset ja ägedat. Toona õppisime mõlemad Tartu Ülikooli magistriõppes haridusvaldkonnas ja töötasime täiskohaga. Elu oli kuidagi väga paigas. Hoidsime silmad-kõrvad lahti ja õige pea ilmus üks võimalus ise välja: nimelt Balti-Ameerika Vabaduse Fondi (BAFF) stipendium.

Käisime Tartu Ülikoolis infopäeval ja järgmisel hetkel olime esitanud kõik vajalikud paberid, läbinud intervjuuvooru, vahepeal koostanud ja edukalt kaitsnud magistritööd ning kõige lõpuks saanud positiivse vastuse BAFF-ilt erialapraktika stipendiumi kohta. Mõlemad. See ei jõudnud kohale hetkeni, mil maandusin New Yorgis, ja see näib veel tänaseni uskumatu. »

LIISI RAHVUSVAHELISED SÕBRAD ÜLE KOGU MAAILMA.

» Praktika- ja elukoha leidsin enne saabumist, mistõttu teadsin pisut, mis mind ootab, kuid tegelikkust ei aimanud ette meist kumbki. Seda tunnet, kui lähed esimest korda Manhattanil metroost välja, on raske kirjeldada. See võib tunduda uskumatu, aga see oli täpselt nagu filmis.

ESIMENE TÖÖKOHT

Minu esimene töökoht asus Brooklynis Williamsburgis ühes keelekursuste koolis, kus korraldasin neljas linnas kümne keele eratunde 300 õpilasele 300 õpetajaga. Enam-vähem esimesest päevast pidin pakkuma suurepäraselt klienditeenindust nii telefoni kui ka e-kirja teel. Ja siin tuli arvestada USA tasemega, mis tähendas, et eestlaslikust tõsidusest ja tagasihoidlikkusest pidin kiiresti loobuma, kui tahtsin ellu jääda ja ennast tõestada.

Kõik mu töökaaslased olid vahvad ja intelligentsed inimesed. Peaaegu kõik teadsid, kus

Eesti asub, ja hoidsid mind väga. Sain esimeste nädalatega aru, et kui ameeriklane küsib «Hi, how are you?», siis ei huvita teda tegelikult, kuidas sul läheb, vaid seda öeldakse tervituse asemel. Sain aimu ameeriklaste pealiskaudsusest ja võõras oli ka see, et nad ei ole eriti otsekohesed.

Vahel oli väga raske, sest kui ma arvasin, et eestlased töötavad nagu hullumeelsed, siis – uskuge mind! – töötavad newyorklased vähemalt kümme korda rohkem ja pingsamalt. Nad elavad, et töötada. 12–16-tunnised tööpäevad on täiesti tavaline nähtus.

Teine kogemus viis mind Manhattanile Washington Square'i pargi lähedale New Yorgi Ülikooli hoonesse, kus asus StartEd, haridustehnoloogia idufirmadele mõeldud kiirendiinkubaator.

Elu oli veel kiirem kui eelmises firmas, kuid mõnevõrra põnevam ja mitmekülgsem.

LIISI OSALES SÕPRADEGA KA CALIFORNIA RINGREISIL.

Kutsusin sinna esinema erinevaid asjatundjaid näiteks tehnoloogia, turunduse, müügi ja hariduse alalt.

VÕIMAS ÄRIMAAILM

Peale selle õppisin kogu aeg midagi täiesti uut ja sain aru, kui võimas on Ameerika ärimaailm ja kui raske on seal tegelikult läbi lüüa. Kõige lõpuks korraldasime oma meeskonnaga idaranniku suurima haridustehnoloogia festivali New York EdTech Week. Mulle anti võimalus hoolitseda 300 osaleja kohaletoomise eest ja lisaks juhtisin põhiürituse korraldamist.

Töö oli küll peamine põhjus New Yorki minekuks, aga sain selle kõrvalt õnneks väga palju Ameerikat avastada. Esimene reis viis Miamisse, mis erines täiesti meie kodulinnast New

Yorgist. Elu oli palju rahulikum, rahvamassid ei kõndinud tänaval, kogu melu käis peamiselt South Beachil, väga mõnusalt valge liivaga rannal. Miamis rääkisid paljud vaid hispaania keelt.

Seiklusterohke autoreisi tegime koos teiste BAFF-i stipendiaatidega Kanadasse, Chicagosse, Michigani järve äärde ja Minneapolisse. Täiesti kustumatud mälestused on kahest autoreisist Ameerika länerannikule: Las Vegase kasiinod, Suure kanjoni külmavärinaid tekitavad vaated, kuulsad linnad nagu Santa Barbara, San Diego, San Francisco, Los Angeles ja Hollywood ning lisaks palju väiksemaid läneranniku linnu.

Aasta New Yorgis täitsid täiesti uskumatud seiklused. Mäletan esimesi hetki kuulsal Brooklyn sillal, nagu oluks see

eile. Kõiki filmidest tuttavaid kohti oli päris sürreaalne oma silmaga näha ja tunda. Central Park, Viies avenüü, New Yorgi avalik raamatukogu, Coney Island, Wall Street, Rockefelleri keskus, Top of the Rocki vaateplatvorm, Vabadussammas,

AASTA NEW YORGIS TÄITSID TÄIESTI USKUMATUD SEIKLUSED. KÕIKI FILMIDEST TUTTAVAD KOHTI OLI PÄRIS SÜRREAALNE OMA SILMAGA NÄHA.

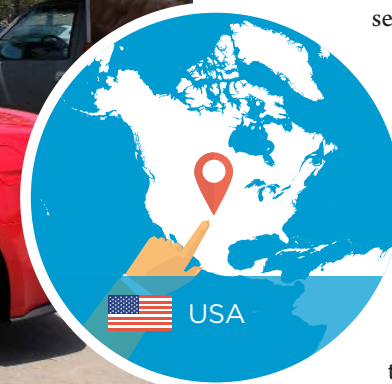
Staten Islandile viiv praam – see nimekiri on lõputu.

Igas päevas oli midagi põnevat: kas avastasid mõne uue paiga, kohtasid täiesti erilisi inimesi, kes täidavad New Yorgi tänavaid, või toimus mõni muu uskumatu sündmus. Kahjuks juhtus ka hirmsamaid asju nagu sügisene terrorirünnak kaheksa hukkunuga ja pommiplahva-

tus suurimas bussiterminalis. Tundus, et see on newyorklase elu paratamatus – kui elad ühes maailma võimsaimas linnas, ei saa turvalisuses kunagi kindel olla –, kuigi mina tundsin end peaaegu alati ohutult. Võib-olla mul lihtsalt vedas.

Kokkuvõtteks oli see minu jaoks täiesti elumuutv kogemus. New York on üks neid linnu, mis on tegelikuses palju ägedam kui postkaartidel, aga selle tundmiseks peab seal natuke aega elama.

Olen nii tänulik kõigile inimestele, kellega seda seiklust jagasin ja kellest said mulle head sõbrad kogu eluks. Kindlasti andis see aasta mulle isiklikus ja professionaalses mõttes nii palju, et motivatsioon maailma muuta on tugevam kui eales varem. Kui Alicia Keysi ja Jay Z laul «Empire State of Mind»

2009. aastal välja tuli ja ma seda kuulasin miljon korda, ei osanud ma uneski näha, et ühel päeval elan Brooklynis ja laulan seda kaasa Jay Z kontserdil, sest siin on «concrete jungle where dreams are made of, there's nothing you can't do!».

Ükskõik kui klišeelikult ja ameerikalikult see nüüd ka ei kõla, aga kõik on võimalik! UT

Euroopa kultuuri-pealinnaks ülikoolita?

Ei. Mõeldamatu. Võimatu. Mis siin ikka pinget kerida. Tuleviku ulmad võivad pörkuda, ülikoolile on mõnelgi ütlemist. Ent kes kuulutaks, et *alma mater* ei loe üldse, saab ka temata? Teate küll, ei juhtu seda siingi, ei ühelgi veenval moel. Tartu oli, on ja tuleb ülikooli toel.

BERK VAHER
TÜ vilistlane, kirjanik,
«Tartu 2024» taotluse koostaja

Oot... aga on ikka nii või? Kui see lugu ilmub, on selge, kes on uus rektor. Praegu, kirjutamishetkel, ma seda veel ei tea. Mida ma tean: rektoriks tahtjate võistluses on

teemad olnud teadus ja juhtimine, personal ja kinnisvara, õppekavad ja tugiteenused, rahastus ja rahvusvahelisus, kahtlemata veel palju tähtsat, aga Tartu linna lähiaja keskne kaemus ei mahtunud lauale. Pole ise enam valija, aga kui oleksin olnud, ei osanuks kandidaatidest usaldada ei emba, ei kumba. Ja ometi, uus rektor – palju õnne! –, milline on meie ühine tee?

Kandidaatidele on ut.ee lehel kümnete küsimuste seas esitatud kultuuripealinna kohta otse-sõnu üks kirjalik küsimus. Nii et teema on kõrvaline? Või on ülikool ise kõrvaline ja kapseldunud, kodulinna kõnetamatu enklaav? Küsimus ise on pikem kui rektorikandidaatide vastused

kokku (pigem ikka on vastused lühemad kui küsimus, mis ulatub üle mitme rea).

ÜLIKOOI ROLL

Millised vastused siis antakse ülikooli rolli kohta kultuuri-pealinnas? Toomas Asser: «Kuidas saavutada see, et riigi arengueesmärgid oleksid suuremad ja ülemad lühiajalise vaatega parteipoliitikast ja väärtustaksid seejuures teadmisi ja oskusi, mis on meie ainsad ressursid, mille kasutamine neid suurendab.» Margit Sutrop: «Ränne (eestlaste väljarände peatamine ja tagasipöördujate vastuvõtmine).» Rõõm või kaasmure lugeda. Mõlemad on otse-ses seoses Tartu kandidatuuri

põhiteemaga «Arts of Survival / Ellujäämise kunstid» ja just selle edasikestliku põhitooniga, milles mõni *rector emeritus* vajab ikka veel harimist.

Ent kumbki kandidaat ei anna oma lühivastuses ise seda haridust. Uus rektor on aga juba võtnud kohustuse anda neidki vastuseid. Sest see kool on meie linnas. Sest ülikool pole vaid diplomimasin, oma struktuuri taastootja, oma rõõmuks kerkiv koht rahvusvahelises reitingus. Ülikool on linna vaimne värv. Kui üle Eesti ja maailma astutakse küll sellest värvast sisse, ent peagi taas välja tagasi, pole see ainult linna probleem. See on ka ülikooli probleem.

HULLUS JA AVANGARD

Ajalehe Müürileht veebruari-kuises juhtkirjas igatseb Piret Karro taga hullust ja avangardi, mis kujundas 21. sajandi alguse Tartu kultuurielu. Kus on see hullus ja avangard nüüd? Ta nendib mõrult: «Võimalik, et 2012. aastal ellu viidud kõrgharidusreform, mis sundis nominaalaja ületanud tudengeid oma ainepunktide eest maksma ning nii mõnegi (sh siinkirjutaja) ülikoolist seetõttu välja lennutas, on seotud sellega, miks Tartus enam nii palju isetegutsejaid ei ole. Tudengid, samasugused, kes Pärmivabrikut, Vastikut Diskot, Semiosalongi jne vedasid, ei leia ainepunktide vorpimise kõrvalt enam hullusteks aega. Ning paljud kunstnikud, kuraatorid, kirjanikud ja korraldajad liikusid oma eludega lihtsalt edasi.»

Semiosalong siiski jätkub. Ülikooli vana kirik majutab Elektri-teatrit, kes võitis koos ülikooli kooride uute heliloojate projek-

tiga «Sahtlist saali» 2017. aasta Tartu kultuurikandja auhinna. Kiitusi koguvad Tartu Ülikooli kunstide keskuse ja muuseumi ettevõtmised. Üliõpilasteater püsib ja jätkab ja reisib. Ka kõige karmimad kriitikud peavad tunnista-

ÜLIKOOI POLE VAID DIPLOMIMASIN, OMA RÕÕMUKS KERKIV KOHT RAHVUSVAHELISES REITINGUS. ÜLIKOOI ON LINNA VAIMNE VÄRV.

ma, et võrreldes kriisijärgse ajaga, mil ülikool raius ülbelt ja lohakalt enda küljest «kõrvaltegevusi», nagu raamatupood ja galerii, on sidemed linna kultuuriruumiga tugevamad ja tihedamad.

Ja ometi. «Tartu 2024» tiimi vestlustes linna kultuuri-korraldajatega korduvad sõnumid, mis kinnitavad Piret Karro muret. Tudengipublikut, saati siis uusi korraldajaid, on linnas liikvel kasinalt ja kestmatult. Alati jagub erandeid, aga mullegi hakkab silma, et see on vähemus.

Enamus – isegi mitte 2012. aastast, vaid 3+2 juurutamisest saati üha süvenevalt – rabab oma ainepunkte kokku kraapida, õppimise kõrvalt töötada või töö kõrvalt õppida. Üksvahe tundus vähemalt, et Rüütli tänava Bermuda kolmnurk ja populistlikumad ööklubid toovad tudengid välja. Nüüd on vaikne Bermudaski ja ööklubid kaovad aina.

Üha ja üha uued lennud tudengeid ei saa mahti koduneda Tartu kultuuriruumis, kasvada tarbimisest kogemiseni ja kogemisest korraldamiseni ega koguda tahet Tartus kanda kinnitada ka siis, kui see ei too kohe kasu. Ja nii nad lähevad...

Aga tudengipäevad? Alati rõõm! Mis oli nende viimane

tugev, jääv jälg linna-riigi kunsti-pildis? Ja kultuurikorralduse praktikabaasid? Ent kas ainepunktid on ainus viis inimesi liikvele saada? Sõbra maja... auu! Hea uus rektor: kas ehk nimetada tead, milline Tartu

bänd sai viimati rahvusvaheliselt tuntuks? No vähemalt Eestiski? Kes sinu *universitas*'est on värsked tegijad festivalitiimides, uued juhid meedias ja poliitikas?

Ehk ongi uue põlve elu mujal – kellel idufirma, kellel ökokommuun. Ehk pole bändid, galeriid, festivalid üldse tõsise teadusastuse asi. Aga kui «Tartu 2030» kultuuristrateegia arutelult avastad needsamad näod, kes olid seal 15 aastat tagasi, hakkab ikka kõhe küll. Tahaks ka külaliste näidata, et oleme ülikoolilinn. Aga kuidas? Kellega?

TULEVIKUTEGIJAD

Nii nagu on selge, et kultuuri-pealinna ei tee ülikoolita, on selge, et selle põhitegijad peavad tulema praeguste noorte seast. Nende seast, kes juba praegu tunnevad, et nende kohalolu on linnas väljaspool mõttelisi kampsuse müüre rõõmuks ja uhkuseks ka ülikoolile. Selleks ei piisa *alma mater*'ist, kes ainult oma peeglis vaatab. Pööra ringi, hea uus rektor, ja vaata linna, kus elab su ülikool! Kas sul on siiras rõõm oma lapsi siia elama lasta või loodad hiljakesi, et nemadki lähevad siit ära kuhugi kaugemale?

See kaugem ongi siin, sinu ja ülikooli abiga. Saame kokku, teeme teoks! **UT**

KAITSMISED

15. mail kell 10 kaitseb **DELIA JURONEN** keemia erialal doktoritööd «Biosensing System for the Rapid Multiplex Detection of Mastitis-causing Pathogens in Milk» («Biosensor-süsteem mastiiti põhjustavate bakterite kiireks ja samaaegseks määramiseks piimas»). Kaitsmine toimub Ravila 14A–1020. Juhendajad: vanemteadur Toonika Rinken ja prof Ago Rinken; oponent: vanemteadur Adama Marie Sesay (Oulu Ülikool, Soome).

21. mail kell 14.15 kaitseb **REMO GRAMIGNA** semiootika ja kultuuriteooria erialal

doktoritööd «Augustine and the Study of Signs and Signification» («Augustinus ja märkide ning signifikatsiooni uurimine»). Kaitsmine toimub Tü senati saalis. Juhendaja: vanemteadur Timo Maran; oponentid: prof Giovanni Manetti (Siena Ülikool, Itaalia) ja prof Constantino Marmo (Bologna Ülikooli, Itaalia).

22. mail kell 12.15 kaitseb **LAURA KASAK** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Genome Structural Variation Modulating the Placenta and Pregnancy Maintenance» («Genoomi struktuursed varieeruvused

platsenta ja raseduse mõjutajatenä»). Kaitsmine toimub Riia 23B–105. Juhendaja: prof Maris Laan; oponent: prof Julie C. Baker (Stanfordi Ülikool, USA).

28. mail kell 10.15 kaitseb **KERSTI RIIBAK** bioloogia erialal doktoritööd «Importance of Dispersal Limitation in Determining Dark Diversity of Plants Across Spatial Scales» («Levimispiirangu osatähtsus taimede tumeda elurikkuse kujunemisel»). Kaitsmine toimub Lai 40–218. Juhendaja: prof Meelis Pärtel; oponent: vanemteadur Borja Jiménez-Alfaro (Oviedo Ülikool, Hispaania).

STIPENDIUMID

Tartu Ülikooli sihtasutuse stipendiumid:

OLEV JA TALVI MAIMET-SA STIPENDIUM – KOLM 1280-EUROST STIPENDIUM Stipendiumi saavad taotleda TÜ meditsiiniteaduste valdkonna infektsioonhaiguste eriala arst-residendid ning molekulaar- ja rakubioloogia instituudi rakubioloogia eriala magistrandid ja doktorandid. Taotluse esitamise tähtaeg on 1. juunil 2018.

LINDA MARTIS-JAANSONI STIPENDIUM – ÜKS 1000-EURONE STIPENDIUM Stipendiumile on oodatud kandideerima Tartu Ülikooli sporditeaduste ja füsioterapia instituudi bakalaureuseastme viimase aasta ning Tartu Tervishoiu Kõrgkooli füsioterapia

eriala viimase aasta üliõpilased, kes jätkavad järgmisel õppeaastal õpinguid Tartu Ülikooli sporditeaduste ja füsioterapia instituudis. Eelistatud on võimlemise suunitlusega üliõpilased. Taotluse esitamise tähtaeg on 1. juunil 2018.

KEHAKULTUURITEADUSKONNA STIPENDIUM – ÜKS 500-EURONE STIPENDIUM Stipendiumile saavad kandideerida Tartu Ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna sporditeaduste ja füsioterapia instituudi kehalise kasvatus ja spordi või füsioterapia õppekava läbinud isikud, kelle magistr töö kaitsmisest ei ole möödunud rohkem kui aasta ja kelle magistr töö põhjal koostatud teaduspublikatsioon on kaitsmisele järgnenud aasta jooksul avaldatud

või avaldamiseks vastu võetud rahvusvaheliselt tunnustatud teadusajakirjas, mis vastab Eesti Teadusinfosüsteemi publikatsioonide klassifikaatorile 1.1. Taotluse esitamise tähtaeg on 5. juunil 2018.

Täpsem informatsioon ja stipendiumide taotlemise nõuded: www.sihtasutus.ut.ee, tysiht@ut.ee, tel 737 5852 või 5554 0773 (Triin Vakker).

EESTI BETOONIÜHINGU BETOONIALASTE LÕPUTÖÖDE VÕISTLUS

Betooniühingu üliõpilaspriimad on loodud selleks, et edendada betooni ja betoonehitust käsitlevat õpet, muuta see tulemusrikkamaks ning suunata tulevase inseneri juba koolis enam betoonile mõtlema.

Auhinnasaajad valitakse Eesti kõrgkoolide betoonialaste lõputööde hulgast. Lõputöö peab olema seotud betooni, selle koostisosade või betoonitoodetega, näiteks betooni, betoonitoodete või konstruktsioonide kavandamise, projekteerimise või ehitamisega. Taotluse esitamise tähtaeg on 11. juunil 2018.

SAKSA KESKKONNAFONDI (DBU) NOORTEADLASE STIPENDIUMIPROGRAMM – 1250 EUROT KUUS

Saksa Keskkonnafond pakub stipendiume enesetäienduseks Saksamaal. Stipendiumi eesmärk on kasvatada Kesk- ja Ida-Euroopa keskkonna valdkonnaga seotud inimeste kutseoskusi ning aidata kaasa keskkonna-probleemide lahendamisele. 6–12-kuulise stipendiumiga saab minna tööle või praktikale Saksamaa ülikoolidesse, uurimis-asutustesse, ettevõtetesse,

ministeeriumidesse ja muudesse organisatsioonidesse. Stipendiumi ei saa kasutada selleks, et kaitsta mõnes Saksamaa ülikoolis doktoritööd. Taotlusi oodatakse magistrantidelt, doktorantidelt, noorteadlastelt, inseneridelt, juristidelt ja teistelt, kes on Eestis või Euroopa Liidus seotud keskkonna või looduskaitse valdkonnaga. Keskkonnamuutemise hulka kuuluvad näiteks keskkonnakaitse, veetööstus, looduskaitse, bioloogia, geoloogia, jäätmeäritlus, põllumajanduse ja keskkonna suhe, taastuvenergiaallikad, kütuste termiline muundamine, energeetiliste seadmete tõhususe suurendamine, hoonete tehnosüsteemid, passiivmajad, jõuallikate tõhususe suurendamine, seadmete automaatika parendamine, keskkonnaseadused ja linnaplaneerimine. Keskkonnamuutemiste eesmärkidega saab siduda väga erinevaid erialasid.

Vajaduse korral aitab DBU leida Saksamaal enesetäienduseks sobiva koha. Stipendiumiperioodil tagab DBU tervise-, õnnetus- ja vastutuskindlustuse. Esimestel nädalatel Saksamaal korraldab DBU saksa keele intensiivkursuse.

Taotlemistingimused: magistriõpe peab olema lõpetatud hiljemalt stipendiumiperioodi alguseks, kuid mitte rohkem kui kolm aastat tagasi; Eesti kodakondsus; alaline elukoht Eestis. Taotlus esitatakse veebikeskkonnas, mille kasutajaks tuleb ise registreeruda. Taotlemisel tuleb esitada inglise või saksa keeles järgmised dokumendid: CV; projekti, töö või uurimisteema põhjalik kirjeldus (kuni 3 lk); kõrgkooli diplomi koopia; juhendaja soovituskirj; tõend keeleoskuse kohta. Sel aastal võetakse taotlusi vastu 1. augustini aadressil <https://www.dbu.de/2607.html>.

TEATED

MAIS TÕ AULAS: 10. mail kell 12 Eesti koolide põhjala keelte õpetajatele ja õpilastele mõeldud miniaktus, 11. mail kell 18 Hugo Treffneri Gümnaasiumi kevadkontsert, 12. mail kell 12 Tartumaa emadepäeva kontsertaktus ja kell 17 Lennart Jõela 80. sünnipäeva kontsertaktus, 13. mail kell 15 traditsiooniline Tartu linna emadepäeva kontsert (esineb ansambel Noorkuu), 14. mail kell 16.15 TÜ anglistika professori Raili Marlingi inauguratsiooniloeng, 16. mail kell 16.15 TÜ tõlkeõpetuse professori Luc van Doorslaeri inauguratsiooni-

loeng, 18. mail kell 12 TÜ väärimate ülikooli lõpuaktus, 20. mail kell 14 Tartu I Muusikakooli lõpuaktus ja kell 19 kammermuusika kontsert sarjast «Tanel Joamets 50. Brahmsi kogutud kammermuusika» (esinevad Tanel Joamets klaveril, Linda-Anette Verte viiulil, Gerta Ernesaks tšellol ja Margus Vahe-mets klarnetil), 25. mail kell 10 peremeditsiini residentide teaduskonverents koos pere-meditsiini õppetooli aastapäeva tähistamisega ja kell 19 Rutgersi Ülikooli Meeskoori (USA) ja TÜ Akadeemilise Naiskoori kontsert, 26. mail kell 18 Tartu

Akadeemilise Meeskoori kevadkontsert koos Aalto Ülikooli Polütehnilise Meeskooriga ning 29. mail kell 16.15 TÜ romanistikaprofessori Sara Bédard-Goulet' inauguratsiooniloeng,

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS

VITAE: 7. mail kell 15 naiste klubi, 8. mail kell 11 elulooring, 16. mail kell 13 laulmine, 17. mail ekskursioon Rõugesse, 22. mail kell 11 kirjandusklubi ja kell 16 kevadpidu, 28. mail kell 15 põltsamaalaste klubi ning 31. mail kell 13 arstide klubi.

4. mail algusega kell 8 korraldab

Gaudeamuse festival koostöös Tartu Tudengipäevadega **ERILISE HOMMIKUPEO**, mis toob endaga kaasa energiasüsti kogu päevaks. Pidu peetakse Tartu Erinevate Tubade Klubis (Kastani 42). Hea pidu ei pea toimuma tingimata öösel. Palju enam energiat andvam, tervislikum ja lõbusam on tantsupidu enne kooli või tööd. Maailma suurlinnadest alguse saanud hommikupeo formaati on Telliskivi Loomelinnakus mitmel korral edukalt katsetatud.

4. mail kell 16 peetakse Genialistide klubi sisehoovis (Magasini 5, Tartu) arutelu teemal **«SÜNDINUD LOLLIKS? GEENIDE MÕJUST INTELLIGENTSUSELE»**. Kas inimene sünnib rumalaks või targaks? Kui palju mõjutavad meie vaimset võimekust geenid ja kui palju keskkond? Kas ja kuidas saab meie geneetilise koodi järgi tuvastada meie nõrkusi või arendada andeid? Kuidas saaks kõige paremal moel avada oma geneetilist potentsiaali? Tartu Ülikooli eetikakeskuse aruteluõhtul räägitakse koos tuntud geeniteadlase Tõnu Eskoga, mil määral ja kuidas mõjutavad inimese intelligentsust tema geenid.

4. mail kell 14.15 toimub ingliskeelne ümarlaud suure reede rahulepingust (Lossi 36-305). Ürituse **«RAHULOOME PÕHJA-IIRIMAAL: 20 AASTAT SUURE REEDE RAHULEPINGUST»** korraldab Johan Skytte poliitikauuringute instituut koostöös Iirimaa Suursaadkonnaga. 2018. aastal täitub 20 aastat suure reede rahule-

pingule alla kirjutamisest, mis lõpetas Põhja-Iirimaa konflikti. Kuigi rahuleping on kehtinud alates 1998. aastast, on viimasel ajal tekitanud küsimusi lepingu jätkusuutlikkust: nii Brexiti-järgne piirikorraldus kui kahe suurima erakonna, Sinn Féini ja DUP-i, suutmatus moodustada valitsust võimu jagamise põhimõttel tekitavad ebakindlust Põhja-Iirimaa poliitilisel maastikul. Ümarlauda juhivad katoliku kiriku preester Gary Donegan ja presbüteri kiriku õpetaja reverend Bill Shaw OBE, keda on tunnustatud rahuehituse protsesside läbiviimisel kohalikul tasandil. Ürituse juhatab sisse Frank Flood, Iirimaa suursaadik Eestis, väitlust juhib Eoin Micheál McNamara, Johan Skytte poliitikauuringute instituudi nooremteadur.

7. mail kell 12.30–18.00 korraldab Tartu Ülikooli Ametiühing koostöös Eesti Ametiühingute Keskliiduga **USALDUSISIKU KOOLITUSE**. Koolitusel esinevad keskliidu esimees Peep Peterson ning keskliidu Tartumaa osakonna praegune juhataja Heiki Lill ja endine pikaaegne juhataja Arno Arukask. Osalemine on kõigile huvilistele tasuta. Palume osalemisest teatada e-posti aadressil union@ut.ee. Täpsema teabe koolituse kohta leiab TÜ Ametiühingu kodulehelt.

12. mail kell 13 on kogu TÜ pere oodatud observatooriumi õueala avamisele. 2017 aasta sügisel valmis Tõraveres, TÜ Tartu observatooriumi territooriumil kosmoseteemaline atraktsioonide park **«NÄHTA-**

MATU NÄGEMINE, TUNDMA-TU TUNDMINE». Avatud on erinevad töötoad nii õues kui peahoones.

Tartu tähetorn ootab maikuus kõiki astronoomiahuvilisi osa saama põnevatest loengutest. Esimese neist peab Tartu Ülikooli füüsika instituudi professor Jaak Kikas 15. mail kell 18.15 teemal **«SPEKTRAALNE AKEN MAAILMA»**.

18. mail korraldab TÜ oma partneritele **DEMOPÄEVA**, kus tutvustatakse uusi uurimissuundi, teenuseid ja koostöövõimalusi, tänatakse parimaid partnereid ning tunnustatakse ettevõtlikemaid teadlasi. Üritusele on oodatud nii meie varasemad kui ka uued partnerid. Demopäevale tasub tulla otsima uusi teenuste ja toodete ideid, kompima koostöövõimalusi ja värskendama kontakte.

19. maini on võimalik ülikooli kunstimuuseumis vaadata näitust **«NARVA METSEENID. LAVRETSOVIDE KUNSTIKOGU»**. Näitus tutvustab Narva 19. ja 20. sajandi vahetuse kultuurielus olulist rolli mänginud kaupmeestest metseenide Sergei ja Glafira Lavretsovi kunstikogu, mis pani aluse Narva muuseumile. Kuraator Aleksandra Murre käe all eksponeeritud näitust esmakordselt 2016. aastal Mikkel muuseumis.

21. mail kell 10.00–18.30 toimub Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudis (Tartu, Salme la–214) rahvusvaheline teadus-

seminar **KASVATUSEST JA KESKKONNAST LAPSE ARENGU KONTEKSTIS**. Seminaril esinevad Helsinki

TUNNUSTAME

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval maailma keelte ja kultuuride kolledži direktor **KERSTI LEPAJÕE** ning 50. sünnipäeval ökoloogia ja maateaduste instituudi entomoloogia õppetooli juhataja professor **TOOMAS TAMMARU**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 80. sünnipäeval loodus- ja täppisteaduste valdkonna emeriitprofessorit **AGU LAISKA**, 70. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi meditsiinilise biokeemia osakonna preparaatorit **MITA**

Ülikooli professor Yrjö Engeström, Tartu Ülikooli professor Tiia Tulviste, Belgradi Ülikooli professor Aleksandar Baucal ja

MÕTTUST ning 60. sünnipäeval maailma keelte ja kultuuride kolledži romanistika osakonna prantsuse keele õpetajat **TIINA ZOBELIT** ja kliinilise meditsiini instituudi psühhiaatriakliiniku vanemlaboranti **ÜLLE IHERIT**.

TÜ aumärgiga tänati 65. sünnipäeval maailma keelte ja kultuuride kolledži eesti keele õpetajat **HELI NOORT**.

TÜ tänukiri anti 85. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdotsendile **HELJE KAARMALE**, 70. sünnipäeval

BEJUNE Pedagoogikaülikooli professor Francesco Arcidiacono.

raamatukogu kogude arenduse osakonna raamatukoguhoidjale **TIIU SADELE**, 65. sünnipäeval infotehnoloogia osakonna infotehnoloogia peaspetsialistile **KALLE KIIRANENILE** ning 60. sünnipäeval kinnisvaraosakonna elektrik-remonditöölisele **JÜRI PALJAKULE** ja hooldustöölisele **HEINO SAARELE**. Samuti pälvisid TÜ tänukirja sotsiaalteaduste valdkonna emeriitdotsent **HENN KÄÄRIK** ning ökoloogia- ja maateaduste instituudi botaanika osakonna endine sekretär **SIRJE TOOVER**.

ÕNNITLEME

80 AGU LAISK, tehnoloogiainstituudi projektijuht, loodus- ja täppisteaduste valdkonna emeriitprofessor ning akadeemik – 3. mai
VLADIMIR HIŽNJAKOV, tahkisetooria vanemteadur, loodus- ja täppisteaduste valdkonna emeriitprofessor ning akadeemik – 25. mai

75 AINO SIIMON, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitdotsent – 6. mai
MART SÖRG, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitprofessor – 17. mai

60 MARIS ASTEL, ettevõtetus- ja innovatsioonikeskuse sekretär – 26. mai

55 TAIMO SAAN, rahandusosakonna finantsjuht – 2. mai
EVE ÕIGLANE-ŠLIK, lasteneuroloogia dotsent – 11. mai
JANIKA KÕRV, neuroloogia dotsent – 12. mai
TIINA KUUSIK, infosüsteemide osakonna spetsialist – 16. mai
ANNE TENNO, struktuurifondide projektide koordineerija – 20. mai

50 ALLAN KÄHRIK, pedagoogika assistent – 1. mai
TOOMAS TAMMARU, entomoloogia professor ja õppetooli juhataja – 3. mai
PIRET MUREL, õppekorralduse spetsialist – 11. mai
JAAK JÜRIMÄE, treeninguteaduse professor – 16. mai
KATRIN SAKS, inglise keele lektor, õpetajahariduse teadur ja keelekeskuse juhataja – 18. mai

45 AET ANNIST, etnoloogia vanemteadur – 6. mai

40 REIDAR ANDRESON, andmehaldur-analüütik ja bioinformaatika teadur – 7. mai

REELIKA KIIVIT, liikumislabori assistent – 26. mai

35 LY KÜTT, säilitus- ja konserveerimisosakonna säilituse spetsialist – 8. mai

TOOMAS TAMMARU 50

«Suurepärase õpetamis- oskustega fantastiline õppejõud! Ta õpetab ka keerulised osad selgeks ja nii suure innuga, et oleks kohutavalt häbi eksamil rumalat juttu ajada. Ta suudab rääkida statistikast nii, nagu see oleks kõige põnevam asi maailmas. Oma eriala fanaatik. Ta nõuab palju, kuid teeb ise veel rohkemgi. Ta on suur teadlane ning lisaks inimesena sõbralik, mõistev ja tolerantne, siiralt heatahtlik ja tore. Aitäh ülikooliaastate kõige põnevama, harivama ja mõtlemapaneva kursuse eest, milleks on evolutsiooniline ökoloogia!»

Need on vaid tilluke osa tudengite vaimustunud kommentaaridest professor Tammari kohta, keda on mitu korda tunnustatud oma teaduskonna ja ühel aastal Tartu Ülikooli parima õppejõu tiitliga.

Nii nagu tudengid, tunnustavad ja austavad Toomast ka tema kolleegid – entomoloogid ja ökoloogid – kogu maailmas. Tema rohkem kui sajale teadusartiklile on teised teadlased viidanud kokku üle 5000 korral. Mitu artiklit on lausa sisse juhitanud uued uurimissuunad. Toomase ranget eksperdiarvamust küsivad meeleldi kümned mainekad rahvusvahelised teadusajakirjad, -fondid ja eksperdikogud. Loomulikult on

teda pärjatud ka Eesti riikliku teaduspreemiaga. Toomas ajab asja, mida ei ähvarda väljasuremine – ta on välja õpetanud 11 uut teadusdoktorit.

Tõsi, mõne lähedase sõnul armastavat Toomas üle kõige liblikaid, kaugeid maid ja vinnutatud liha. Nii see on – varasest lapsepõlvest alguse saanud märkimisväärse liblikakoguga tegeldes kiireneb tal pulss ja kaob ajataju. Kaugeid maid reastab Toomas eelkõige seal leiduvate liblikate järgi. Kuhu iganes ta ei satu, on tal alati kaasas kvartslamp ja valge lina. Teadusnõukogu väljasõiduistungitel, kui ülejäänud liikmed lõdvestavad end pärast vaimset pingutust õhtuse leili ja õllega, kargab Toomas lavalt ja tiigist ruttu läbi ning tormab siis liblikapüünise juurde. Ta ilmub aeg-ajalt sauna uksele, et teatada järjekordse uue liigi leiust.

Toomase keelteoskus avaldab muljet. Talle ei valmista üldse raskust oponeerida dok-

30 SIIM OTS, geoloogia osakonna spetsialist – 15. mai

toritööd näiteks läti, rootsi või mõne teise lähinaabri keeles, suurematest keeltest rääkimata. Kõigist armsam on talle siiski eesti keel, milles ta armastab sõnamänge ja kalambuure leiutada, näiteks «salateid salateid mööda ei viida». Ka emakeelne terminiloomine on Toomasele südamelähedane. Muide, päris varases nooruses olevat ta kaalunud teadlase karjääri asemel laulja oma.

Toomase värvika, mitmetahulise ja tihti üllatusi pakkuva isiksuse kõigi iseärasuste kirjeldamine veniks pikale. Aga alati, kui keegi ta kolleegidest või õpilastest märkab koridori hämaruses lähenemas Toomast talle igiomases T-särgis kirjaga «Boss», «Vana kala» või «Winnie Puhh», kisub kohtuja suu ilmtingimata mõnusale muhelusele ning süda täitub soojuse ja uhkusega oma targa kolleegi üle. Ja ei või kunagi teada, kas too siirdub parajasti juhendama järjekordset doktoranti või siis lihtsalt otsima, millisesse tuppa on seekord unustanud oma kohvitassi.

Kolleegid soovivad jätkuvat indu, loomingulist põlemist ja uusi saavutusi ka järgmiseks poolsajandiks. Ole edasi sama mõnus!

MUUKIDES LAHTI LÜHENDIT MOOC

Muutustega ühiskonnas ja tehnoloogia arenguga on kaasnenud uus õppevorm – MOOC. Esimest korda märgiti lühendiga MOOC 2008. aastal Kanadas Manitoba Ülikoolis korraldatud veebikursust, kuid tõelise massikursuse mõtted omandas see õppevorm neli aastat hiljem, mil Stanfordini Ülikooli kursusest «Introduction to artificial intelligence» võttis osa 160 000 õppijat 190 riigist.

Tartu Ülikooli populaarseim MOOC on «Programmeerimisest maalähedasel», mis on omataoliste seas esimene eestikeelne. Kuigi see kursus jääb osalejate arvult mõistagi ingliskeelsetele sõsarkursustele alla, seljatab ta paljusid oma esindusliku läbimisprotsendiga.

Lühendi MOOC taga peitub ingliskeelne sõnaühend *massive open online course*, mida on eestindatud *massiivseks avatud e-kursuseks*, *vaba juurde-/ligipääsuga e-kursuseks* ja *veebipõhiseks massikursuseks*.

Heal lapsel olla küll mitu nime, aga see ei kehti mõistete kohta. Kuigi kõigil neil vastetel on oma head ja vead – ainest aruteluks on andnud eeskätt kursuse massiivsuse ja avatusega seotud kriteeriumid –, on kasutussagedust arvestades soovitatav jääda siiski sõnaühendi *vaba juurdepääsuga e-kursus* juurde. Pealegi on see terminina juurdunud ka Tartu Ülikooli ametlikus keelepruugis.

Mis aga saab lühendist MOOC? Siinkohal ei tihka minna nii maalähedaseks, et soovitada suurtähtlühendit VJEK, sest selle tähenduse lahtimuukimine nõuaks tõelist meisterlikkust. Jääme pigem lühendi MOOC juurde ja hääldame seda eestipäraselt [mook]. Võib küll juhtuda, et ühel heal või halval päeval saab MOOC-ist *mook* (om *moogi*, os *mooki*), kuid see on tulevikumuusika. Elame-näeme. ●

MOOC

ehk vaba juurdepääsuga e-kursus (ingl *massive open online course*) on täiendusõppeprogrammi erivorm, mis on avatud registreerimisega, täielikult veebipõhine ja osalejatele tasuta.

(Tartu Ülikooli täiendusõppe eeskiri)

KEELENURKA TOIMETAB MILJON+ TÖÖRÜHM (RIINA REINSALU, ANN SIIMAN JA SIRLI ZUPPING). ILLUSTRATSIOONI AUTOR MAARJA NÕMMIK.

VAATA JA TÄIENDA VIKIPEEDIAS ARTIKLIT «MOOC». KÕIGI MÕISTETE LOENDI LEIAD AADRESSILT VIKIPEEDIA:TARTU ÜLIKOOI KEELENURK.

PÕGENEMISTUBA

4. ja 5. mail saab Tartu tähetornis külastada kosmoseteemalist põgenemistuba, milleks ei ole vaja sugugi eelteadmisi, vaid nutikust ja seostamisoskust. Põgenemiseks on aega 60 minutit.

VÕISTLUS

18. mail läheb lahti kevadine Lõuna-Eesti suurim noorte äri- ja projektiideede võistlus «Kaleidoskoop». Finaali pääsevad kümme parimat ideed. Sel aastal peetakse võistlus TÜ raamatukogus.

LOENG

23. mail peab TÜ professor Peeter Laurits oma loengusarja «Metsik es-teetika ehk kuidas kirjeldada metsa digitaalsetele jänes-tele» viimase loengu. Kõik huvilised on oodatud.

4

8

18

19

23

KURSUS

8. ja 9. mail korraldatakse intensiivkursus «Epigenetic regulation» («Epigeneetiline regulatsioon»). Kursusel keskendutakse epigeneetikale ja epigeneetiliselt reguleeritud geenide avaldumisele.

NÄITUS

19. maini saab TÜ kunstimuuseumis uuendada näitust «Narva metseenid. Lavretsovi-de kunstikogu». Näitusel tutvustatakse kaupmeestest metseenide Sergei ja Glafira Lavretsovi kunstikogu.

MAI 2018

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
 30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3

UNIVERSITAS TARTUENSIS
 Tartu Ülikooli ajakiri

Tartu Ülikool • Ülikooli 18, 50090 Tartu • Tel 737 5100 • E-post info@ut.ee • www.ut.ee